БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 29 ноябрь Пайшанба
№ 227 (13.663).
Баҳоси 4 тийин.

• ЎЗБЕКИСТОН ЛКЁИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИНИНГ БОШ НАШРИ •

ЁШЛИК ЖЎШҚИНЛИГИ ҲЕЧ ҚАЧОН СЎНМАС!

Ўзбекистон Ленинчи Коммунистик Ёшлар Иттифоқининг XXIV съезди тўғрисида АХБОРОТ

28 ноябрда Тошкентда Ўзбекистон ЛКЁИ XXIV съезди ўз ишини бошлади. Съезд қуйидаги кун тартибини тасдиқлади: 1. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг ҳисоботи. 2. Ўзбекистон ЛКЁИ Тафтиш комиссиясининг ҳисоботи. 3. Ўзбекистон ЛКЁИдан кўрсатилган ССЖИ халқ депутатларининг фаолияти тўғрисида ахборот. 4. Ўзбекистон комсомоли Ҳаракатномаси ҳақида. 5. Ўзбекистон ЛКЁИ Устави тўғрисида. 6. Ўзбекистон ЛКЁИ комсомол ташкилотларининг назорат комиссиялари Низоми тўғрисида. 7. Ўзбекистон ССЖнинг «Ўзбекистон ССЖда Давлат ёшлар сиёсати ҳақида»ги Қонун лойиҳаси ҳақида. 8. Ўзбекистон ЛКЁИ раҳбар органларига сайловлар. 9. Ҳар хил масалалар.

Делегатлар съезднинг ишчи органлари — раёсат, таҳрир комиссияси, котибиятни сайладилар.

Биринчи масала юзасидан Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби А. НОСИРОВ маъруза қилди. Ўзбекистон ЛКЁИ Тафтиш комиссияси раисининг ўринбосари Б. УБАЙДУЛЛАЕВ тафтиш комиссияси номидан ҳисоб берди. Мандат комиссиясининг раиси Қ. САНДИБОЕВ мандат комиссия номидан маъруза қилди.

Съезд кун тартибидаги учинчи масала юзасидан Ўзбекистон ССЖ ФА «Физика—Қуёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг ҳуқуқшунос-маслаҳатчиси БЛКЁИдан сайланган ССЖИ халқ депутатлари фаолиятини ўрганиш бўйича комиссия раиси А. МУСАХОНОВ сўзга чиқди.

Ҳисобот маърузаси юзасидан музокараларда Тошкент вилоят комсомол қўмитасининг биринчи котиби М. Мирхўжаев, Мўйноқ «Рибпром» ишлаб чиқариш бирлашмаси комсомол қўмитаси котиби Б. Мамбетмуротов, Наманган вилоят комсомол қўмитасининг биринчи котиби М. Турсунов, Бухоро вилоятининг Навоий ноҳиясидаги лойиҳалаш илмгоҳи муҳандиси З. Надимова, Гулистон тажриба-таъмирлаш механика заводи қуюв цехининг устаси Р. Устажалилов қатнашдилар.

Съезд делегатларининг таклифига биноан БЛКЁИдан сайланган ўзбекистонлик ССЖИ халқ депутатлари П. Охунов, А. Мелиев, Н. Каримбердиева, Г. Раҳимовалар ўзларининг депутатлик фаолиятлари тўғрисида ахборот бердилар.

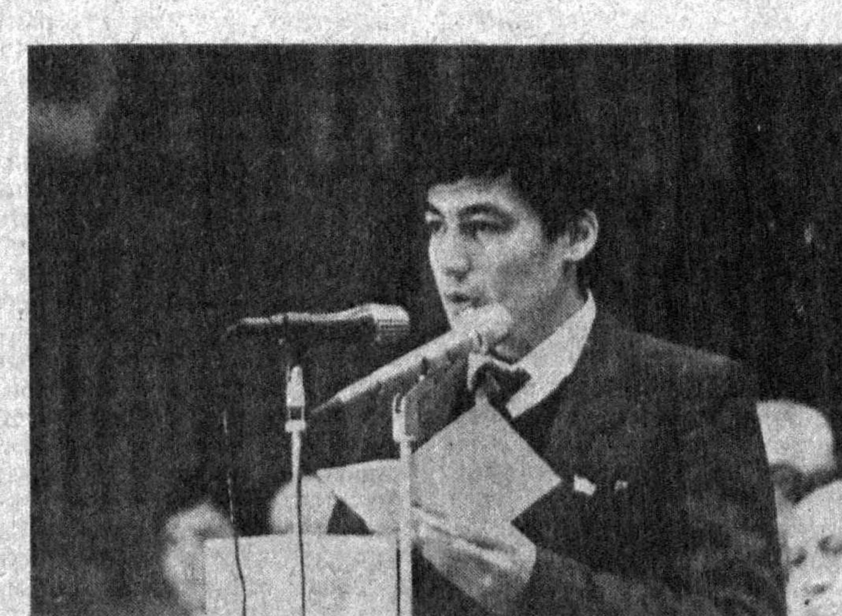
Куннинг иккинчи ярмида делегатлар тўрт жойда: «Ўзбекистон ЛКЁИ Ҳаракатномаси ва Устави ҳақида», «Назорат комиссияси ва Ўзбекистон ЛКЁИнинг молиявий-иқтисодий фаолияти тўғрисида», «Комсомол ва маориф» ҳамда «Давлат ёшлар сиёсати тўғрисида» муаммолар бўйича марказларда иш олиб бордилар.

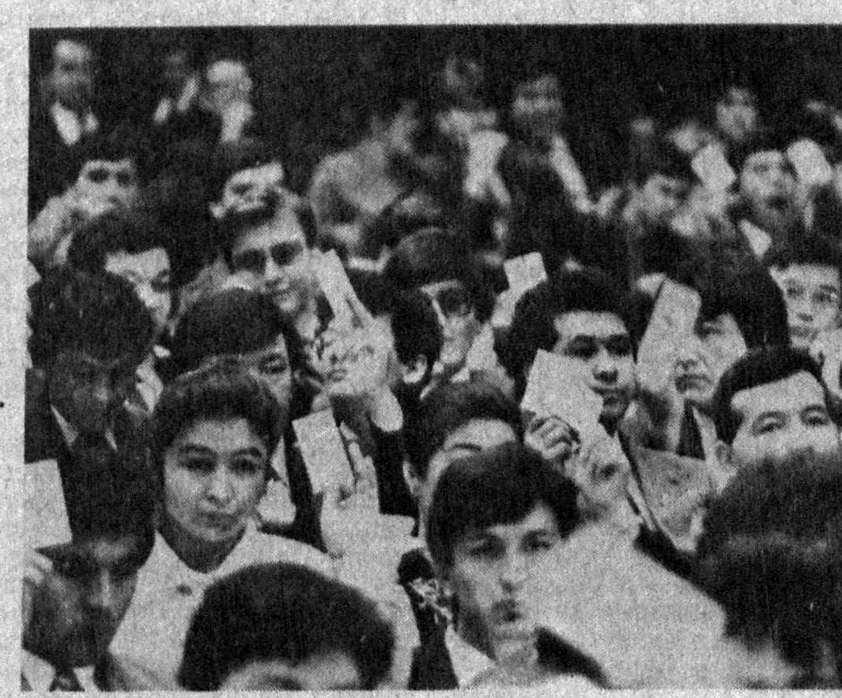
Съезд ишида Ўзбекистон ССЖ Президенти, КПСС Марказий Қўмитаси Сиёсий бюросининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг биринчи котиби И. А. КАРИМОВ, Ўзбекистон ССЖнинг Вице-президенти Ш. Р. МИРСАИДОВ, Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгашининг Раиси М. И. ИБРОҲИМОВ, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг Бюро аъзолари А. С. ЕФИМОВ, Ж. Ҳ. ҲАМИДОВ, Р. А. ПОПОВ, А. И. ИКРОМОВ, А. И. ФОЗИЛБЕКОВ, КПСС Марказий Қўмитасининг йўриқчиси Е. А. НОВОЖИЛОВ, Тошкент вилоят фирқа қўмитасининг биринчи котиби С. М. МАМАРАСУЛОВ, БЛКЁИ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби В. М. ЗЮКИН ўртоқлар қатнашмоқдалар.

Съезд ишида фирқа ва комсомол фахрийлари, Иттифоқдош жумҳуриятлар комсомол ташкилотларининг вакиллари иштирок этишмоқда.

Съезд ўз ишини давом эттирмоқда.

Ўзбекистон ЛКЁИ XXIV съездида.
Е. БОТИРОВ суратлари.

XXIV Ўз ЛКЁИ СЪЕЗДИ

Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби А. НОСИРОВ маърузаси

Қадрли делегат ўртоқлар!
Азиз меҳмонлар!

Ўзбекистон комсомолининг XXIV съезди зиммасига мураккаб ва масъулиятли вазифа юклатилган. Олдимизда жумҳурият комсомолини янги типдаги ёшлар иттифоқига айлантириш масаласини муҳокама қилиш ва ҳал этиш вазифаси турибди. Бу иттифоқда социализмни замонавий англаган ҳолда, ёшларнинг ҳозирги ва келажак авлоди унинг тимсолида мақсадлари ва интилишларига ҳамоҳанг ташкилотни кўра олсин. Демак, биз нафақат иттифоқимиз аъзолари, балки жумҳуриятимизнинг барча ёшлари олдида ҳам масъулмиз. Шундан келиб чиқиб, ўз ишимизни баҳолашимиз, қарорлар қабул қилишимиз, сиёсий йўлимизни белгилаб олишимиз лозим.

Бугунги кунда жамиятимизда тубдан қайта қуриш юз бермоқда. Шўроларда тўла ҳуқуқлилик, сиёсий ҳаётимизда кўп фирқалилик бор ҳақиқатга айланди. Мустақил Шўро жумҳуриятлари марказнинг роли ва у билан ўзаро муносабатларини ойдинлаштириб, барча ваколатларни ўз қўлларига олмоқдалар. КПСС XXVIII съездининг якунлари, коммунистларнинг ҳукумат органларидаги ҳаракатлари фирқамиз ўзида сиёсий ташаббусни сақлаб қолганлигидан далолат бераётир.

Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди хулосаларига келсак, унда жумҳуриятимиздаги ижтимоий-иқтисодий, ижтимоий-сиёсий вазият мамлакатнинг бошқа минтақаларидан тубдан фарқ қилиши аниқ ва дадил кўрсатилган. Фирқанинг жумҳурият мустақиллиги, халқ хўжалигини ривожлантириш, бозор муносабатларига босқичма-босқич ўтиш, кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоя қилиш кафолати йўлидаги фаолияти, у халқ манфаатларини нозиклик билан ўз вақтида пайқай билиш, ўз сиёсатида илғор ва истиқболли ҳамма нарсадан фойдаланишдек сиёсий ташаббускорлик йўлини танлаганлигини кўрсатмоқда. Коммунистлар жумҳурият олий ва маҳаллий Шўроларида кўп ўрин эгалладилар. Ўзбекистоннинг мустақиллик Декларацияси, давлат тили ҳақидаги Қонуннинг қабул қилиниши ҳам уларнинг кўпчилик овозини таъминлади.

Лекин шунга қарамай, ҳаёт денгизининг юзида кўпгина ҳал қилинмаган муаммолар кўпикдек қалқиб турибди. Неча ўн йиллар давомида йўл қўйилган хато ва қинғайишлар ўзини кўрсатяпти. Улар қайта қуриш даврида ҳам йўл қўйилаётган адашишлар боис янада кучайиб, шусиз ҳам танг вазиятни янада оғирлаштирмоқда. Ёшларимиз ҳаётда ўзларига ҳар қачонгидан ҳам қийинчилик билан йўл очиб бораётганлиги ҳеч кимга сир бўлмаса керак. Иттифоқимиз моҳияти бўлган ёшларга қийин бўлаётганлиги шундаки — китобий қаҳрамонлар саробга айланмоқда, қадриятларимизнинг мезони ўзгармоқда, эътиқодимиз замоннинг суронли синовларига дуч келмоқда. Ҳалигача ишсиз, оила тебратиш учун тузукроқ пул ишлаб топиш имконидан маҳрум миллионлаб ёшлар ҳаётига давлат, жамият деярли бефарқ. Юз минглаб ўзбекистонлик йигит ва қизлар алоҳида ўз уйига эга эмас. Умумтаълим борасидаги қолоқлигимизни айтмайсизми? Армияда хизмат ўтаётган жигарларимиз — укаларимизни ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоя қилиш масаласи жиддий тус олмоқда.

Ана шундай вазиятда комсомол ёшлар ҳуқуқлари ҳимоячиси бўла оладими, йўқми — ёшлар иттифоқининг келажаги асосан мана шунга боғлиқ.

Жумҳурият комсомолининг бугунги ҳолати жиддий муаммолар, қарама-қаршиликлар, комсомолнинг моҳияти тўғрисидаги анъанавий тасаввурлардан воз кечишлар билан ўзига хосдир. Ўзбекистон комсомолининг мақсад ва вазифаларини, фаолияти ва ташкилий тузилишини реал сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий вазиятга мувофиқ тартибга келтириш жуда зарурлигига ва бу масалаларни Ўзбекистон комсомоли XXIV съезди муҳокамасига киритиш муҳимлигига комсомол Марказқўмининг ишончи комил.

ЁШЛАР — ЖУМҲУРИЯТНИНГ АСОСИЙ МИЛЛИЙ БОЙЛИГИ ВА КЕЛАЖАГИДИР. ЁШ АВЛОДНИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ, УЛАРДА ФУҚАРОЛИК ТАШАББУСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ — ИТТИФОҚИМИЗ ФАОЛИЯТИНИНГ БОШ МАҚСАДИ ВА МАЗМУНИДИР

Ҳаётнинг ўзи жамият ёш авлодга бўлган муносабатини тубдан ўзгартиришни, Ўзбекистон Шўро Социалистик Жумҳуриятида давлатнинг яхлит ёшлар сиёсатини қабул қилишни қатъий талаб қилмоқда. Қайсики хонадонда болалар, ёшлар бахтиёр бўлса, ўша хонадоннинг келажаги порлоқдир.

Хайриятки, ҳозирдаёқ ёшлар қалбида ҳаётга маълум даражада ишонч пайдо бўла бошлади. Жумҳурият Президентининг бир қатор тадбирлари ёшларга ижтимоий хуш кайфиятлилик ато қилмоқда. Ёш оилаларга уй-жой қуриш учун ер ажратиш, ўзбекистонлик ёшлардан ташкил топган қурилиш батальонларини жумҳуриятда қолдириш, иқтидорли ёшларни ва байналмилал жангчиларни қўллаб-қувватлаш, талабалар стипендиясини ошириш — шулар жумласидандир. Жорий йилда ижтимоий эҳтиёжлар учун маҳаллий бюджетдан ажратилган қўшимча маблағнинг 90 фоизгачасини ёшларга ва болаларга сарфлаш кўзда тутилган. Куни-кеча эса 230 минг ўқитувчиларимизнинг, шу жумладан ёш мураббийларимизнинг ойлик маоши оширилди.

Албатта, буларнинг ҳаммаси, хамир учидан патир, ёшлар муаммоларини ҳал қилиш жумҳурият умумий ривожланиши ва унинг ижтимоий-иқтисодий сиёсатининг барча масалалари билан тўғридан-тўғри боғлиқ эканлигини жуда яхши тушунамиз. Бироқ, бугун ёшларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилмас эканмиз, Ўзбекистоннинг келажагига умид боғлаш қийин. Ёшлар «Ёш ленинчи», «Комсомолец Узбекистана», рўзномаларига маҳсулотлар ва моллар қимматлашиб бораётганлиги, олаётган иш ҳақлари оилани фақат учма-уч таъминлашгагина зўрға етаётганлиги ҳақида ташвишланиб ёзишмоқда. Ёшлар ташвиши катталар зиммасига, охир-оқибат жамият зиммасига тушади. Ёшларнинг бир қисми тузукроқ яшаш илинжида жиноятчилик кўчасига киришга мажбур бўлмоқда.

Ёшлар сиёсати олдин комсомолнинг эътиборидан четда қолганди, деб бўлмайди. Ўзбекистон комсомолининг XXIII съезди қарорларида ҳам муайян тадбирлар белгиланган эди. Бироқ, бизнинг ўша съездимиз ёшларни халқ хўжалиги вазифаларига жалб қилишга даъватни биринчи ўринга қўйиб, уларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш муаммосини четлаб ўтганди.

Биз илгари ким қандай ишлади, қанча иш бажарди, сифати қандай бўлди, унумдорлик масалаларига жиддий эътибор қилардик. Маърузаларимиз ҳам асосан шу ҳақдаги гаплар билан тўлиб-тошган бўларди. Энди эса сифатли ва унумли ишлаш учун ёшларга барча шарт-шароитлар яратиб берилганми ва янада муҳими, ёшлар ўз меҳнатларига, ўз малакаларига яраша моддий рағбатлантирилаяптиларми, қилган пешона терларига яраша иш ҳақи олаяптиларми, агар йўқ бўлса, бунинг учун нима ишлар қилишимиз кераклигига эътиборни қаратишимиз лозим. Бусиз ёшлар ишида унум, ҳаётида қўним ҳам бўлмайди.

Ўша съездимиз қарорларини таҳлил этарканмиз, унинг кўпгина бандлари бажарилмаганлигига кўзингиз тушади. Бунинг боиси, съезд белгилаган йўналиш ҳозирги вазиятга тўғри келмай қолди. Ижтимоий-иқтисодий бандда белгиланган вазифалар иқтисодий ислоҳот жараёнига қарама-қарши бўлиб қолганлиги ва бу муаммоларни сиёсий акциялар, кампаниялар, ҳавойи тадбирлар билан эмас, фақат оқилона иқтисодий йўллар билан ҳал қилиш мумкинлигига ишонч ҳосил қилдик.

Комсомол Марказқўмининг VI пленумида комсомолнинг хўжалик ишларидаги тўғридан-тўғри аралашуви мақсадга мувофиқ эмаслигини тан олишга мажбур бўлдик. Маккажўхорикорликка, чорвачиликка оталиқ биз кутган натижаларни бермади. Механизатор кадрлар тайёрлаш бўйича бошлаган ташаббусларимиз ҳам қумга сингган сувдек самарасиз кетди.

Ҳаёт янги йўналишлар излаб топишга, комсомолнинг ижтимоий дастурини ишлаб чиқишга ундади. Марказқўмнинг иккинчи пленумида комсомол қўмиталарининг ижтимоий аҳамиятга молик ишларини қулоч ёйдириш йўли белгиланди. Кейинги пленумда эса жумҳуриятда ёшлар фан-техника ижодкорлиги системасини ривожлантиришга туртки берди. IV пленум комсомол қўмиталари эътиборини қишлоқ ёшларининг ижтимоий муаммоларига қаратди. Марказқўмнинг VII пленуми жумҳуриятимизда ёшлар сиёсати асослари концепцияси лойиҳасини қўллаб-қувватлади.

Бугунги кунда комсомол Марказқўми бозор иқтисодига ўтиш жараёнида ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш дастурини қабул қилиш зарурлигига иқрор бўлди. Унинг ҳуқуқий асоси — лойиҳаси съездга тақдим этилган «Ўзбекистонда давлат ёшлар сиёсати тўғрисида»ги жумҳурият Қонуни бўлиб қолиши керак. Уни бизнинг съездимиз номидан жумҳурият Олий Кенгаши муҳокамасига киритишни таклиф қиламиз. Қонун лойиҳаси алоҳида муҳокама қилиниши боис, унинг мазмунига муфассал тўхталиб ўтишга ҳожат йўқ деб ўйлаймиз. Лекин, бир жиҳатини алоҳида айтиб ўтишни истардик.

Қонуннинг энг нозик томони — уни молиявий томондан таъминлаш масаласи эканлиги аён бўлиб қолди. Жумҳуриятда деярли барча имкониятлар ишга солиб бўлинган. Шу боис, съезд номидан жиддий ижтимоий-иқтисодий ташаббус билан чиқиш, яъни бу Қонунни тўла таъминлаш учун комсомол йирик пул маблағи ажратиши мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз. Бутуниттифоқ комсомол Марказқўми III пленуми жумҳуриятда ёшларнинг ижтимоий хизмати тармоғини тузиш ва ривожлантириш учун 8,5 миллион сўм пул ажратиш имкониятига эга эканлигини билдирди. Бундан ташқари, жумҳурият комсомоли Марказий Қўмитаси ташаббуси билан ўтказилган ёшлар лотереясидан 3 миллиондан кўпроқ пул олинади. Ижтимоий ғояларни амалга оширмасдан, бошқа ишларга бу маблағларни «сочиб» юбориш ақлдан бўлмаса керак. Хуллас, 10 миллион сўмга яқин маблағни ёшлар сиёсати тўғрисидаги Қонуннинг бажарилишини комсомол томонидан кафолатлаш учун бозор иқтисодига ўтиш жараёнида ёшларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш жумҳурият жамғармаси тузишга сарфлашни таклиф этамиз. Съезд делегатлари, унинг барча қатнашчилари бу таклифга жиддий ёндашади ва ўз фикрини билдиради деган умиддамиз.

Жумҳурият ёшлари учун энг ўткир, масала — ишсизлик муаммоси ҳал қилинмай қолаётир. Биз ва ниҳоят, социалистик жамиятимизда ҳам миллионлаб ишсизлар мавжудлигини тан олдик.

Ахир улар мавсумий маош билан қаноатланиб келаётган, уй хўжалиги ишларига маҳкум этилган бизнинг йигит ва қизлар-ку?! Фарғона, Бўка, Андижондаги тартибсизликлар сабабларидан бири ҳам ахир оммавий ишсизликдадир.

Шу боис, «Иш билан бандлик тўғрисида» жумҳурият Қонунининг тезроқ қабул қилиниши, ёшларни иш жойи билан биринчи таъминлашга кафолат берилиши, ишсизлик учун нафақа ажратилиши тарафдоримиз. Давлат иш билан бандлик махсус жамғармаси шакллантирилиши, унинг ҳисобидан ёшларга касб-кор ўргатилиши, иш жойлари ташкил этилиши керак, деб ҳисоблаймиз. Биз фаолиятнинг бу соҳаларида жонбозлик кўрсатишга, ёшларни ишга жойлаштириш штабларимизни жамоат-давлат меҳнат биржасига қўшишга тайёрмиз. Бундай иш тажрибасига ҳам эгамиз. Масалан, биргина Қўқондаги ишга жойлаштириш штаби кейинги пайтларда 700 дан зиёд ёшни ишга жойлаштирди.

Бугунги кунда, ишсизликдан қутилиш ва ёшларга пул ишлаб топиш имкониятини берувчи жиддий омиллардан бири — бу йигит ва қизларимизни мамлакатимизнинг саноат ва қурилиш объектларига йўллашдир. Москвадаги Ленин комсомоли номидаги автомобил заводида ҳозирда 400 га яқин ҳамюртларимиз ишлашмоқда. Ёшлар рўзномаларида яқинда чоп этилган мақолаларда улар қанчалик қийинчилик билан яшаётганликлари, ўз юртлари билан доимий алоқа ўрнатишга муштоқ эканликлари ҳақида ёзилган. Бундай вазият кўпгина ёшларни ўйлантириб қўйди. Шу боис, биз жумҳуриятдан четда ишлаётган ҳамюртларимизни қўллаб-қувватлашимиз, ҳолидан хабар олиб туришимиз жуда муҳимдир. Улар ўзларининг туғилган жойларидан, маданиятларидан узилиб қолгандай ҳис қилишларига йўл қўйиб бўлмайди.

Ёшларнинг ижтимоий муаммоларини иложи борича ҳал этиш мажбуриятини зиммасига олган жумҳурият комсомоли ёшлар иқтисодиётини тузиш ва ривожлантириш зарурлигини тўла ҳис қилиб турибди.

Қисқа вақт ичида жумҳуриятда Ўзбекистон комсомолининг 300 дан зиёд корхонаси барпо этилди. Ёшларнинг бўш вақтини ташкил қилиш, ишлаб чиқариш марказлари, меҳнат бирлашмалари штаби, ёшлар уй-жой комплекслари ва ҳоказолар шулар жумласидандир. Ана шуларни йўлга қўйиш, ривожлантириш учун комсомол бюджетидан бир миллион сўмга яқин пул ажратилди.

Жумҳурият ёшлар корхоналари 3,5 мингга яқин кишини доимий, 40 мингга яқинини эса шартнома асосида иш билан таъминлаяпти. Ёшлар иқтисодиёти соҳасида бажариладиган йиллик иш ҳажми бу йил 100 миллион сўмдан ҳам ошади. Ўзбекистон комсомоли Марказқўми қошидаги «ЭМХО», Навоий шаҳар комсомол қўмитаси қошидаги «Ориентир» каби корхоналарни олиб қарайдиган бўлсак, улар ҳозирги кунда йилига бир неча миллион сўмлик ҳажмдаги иш бажариш имкониятига эга. Бу корхоналар ёшлар саёҳати, бўш вақтини ташкил қилиш, ёшлар учун уй-жой қуриш каби ишларни бажармоқдалар. Улар ўз ишлаб чиқариш участкаларига эга бўлиб, ёшларнинг ижтимоий дастурларини моддий жиҳатдан таъминлаяптилар. Комсомол корхоналари шу йилнинг биринчи ярмида Ўзбекистон комсомоли бюджетига ўтказган ажратмаси 450 минг сўмни ташкил этди. Равшанки, бу ҳали чегара эмас. Ёшларнинг иқтисодий мустақиллиги ҳали Ўзбекистон равнақи учун кўп ҳисса қўшади, деган умиддамиз.

Ёшлар фан-техника ижодкорлиги системаси ҳам тез ривожланди. 60 та ёшлар фан-техника маркази бу системадан муносиб ўрин олди, улар илмий-тадқиқот, муҳандислик, ишлаб чиқариш-техника хизмати кўрсатиш борасида анча муваффақиятларга эришдилар. Тошкент, Фарғона, Самарқанд, Андижон, Бухоро шаҳарлари марказлари фаолияти асосларини юқори малакали илмий ва муҳандислик нуқтаи-назаридаги ишлар ташкил қилади. Фаолият кўрсата бошлаганидан бери ёшлар фан-техника ижодкорлиги ишчи жамғармасига деярли 4 миллион сўм пул тушди. Бу маблағ — юзлаб клублар, ижодкорлик мактабларини таъминлаб туриш имконини беради. Бироқ, бу соҳада ҳамма иш хамирдан қил суғургандек силлиқ кетяпти, деб бўлмайди.

Биз ёшлар фан-техника ижодкорлиги системасини барбод қилганлиги учун тарқатиб юборилган иттифоқ кенгашини кечира олмаймиз. Чунки айнан шу кенгаш марказларни улар жамоаларининг ўз мулкига айлантириш таклифи билан чиқиб, комсомолнинг бу ишга қўшган ҳиссасини ва ҳуқуқини менсимади. Жумҳуриятимиздаги шароитнинг ўзига хослигидан келиб чиқиб, ёшлар фан-техника ижодкорлиги ҳаракатини комсомол иштирокида тузилган Улуғбек номидаги ёш истеъдодларни қўллаб-қувватлаш жамғармаси билан қўшиб, яхлит системага айлантиришни мақсадга мувофиқ, деб биламиз. Айни пайтда улар асосий жамғармаларнинг 50 фоизи комсомол қўмиталарининг ўз мулки ҳисобланиши кераклигини таъкидлаб ўтмоқчимиз.

Ўзбекистон ёшлар уй-жой комплекслари системаси «вақтинчалик» режалардан дастлабки уйларни қуришгача бўлган йўлни босиб ўтди. Жумҳурият ҳукуматининг 1988 йилдаги ёшлар қурилишларини ривожлантириш тўғрисидаги қарорини билиб-билмаганга олаётган давлат органлари бефарқлигига қарши ўлароқ, бизда 26 та марказлар, ташкилий қўмиталар, ёшлар уй-жой комплекслари штаблари фаолият кўрсатяпти. Ёшлар уй-жой комплекси хонадонларида ҳозирда Зарафшон, Олмалиқ, Чирчиқ шаҳарлари, Оқолтин ноҳияси ёш оилалари яшашмоқда. Фрунзе ва Темирйўл ноҳияларида, Навоий шаҳрида бундай уйлар топширилиш арафасида. Уй қуришни ўрганиб олган ёшлар унда янгича турмушни ҳам йўлга қўядилар, деб ишонгинг келади.

Ўтган ўн йилликлар анъаналарига кўра, янги хўжалик имкониятларини ривожлантириш орқали талабаларнинг иқтисодий мустақиллиги ҳам ривожланиб борди. 4 йил ичида талабалар отрядлари мактабини 120 мингдан зиёд йигит-қиз ўтади. Ўзбекистон ҳудудида улар кучи билан 30 миллион сўмликка яқин қурилиш-монтаж ишлари бажарилди. Айни пайтда янгича хўжалик юритиш механизмига ўтиш муносабати билан талабалар отрядлари сони деярли икки баробар камайиб кетди. Жумҳуриятда ишлаётган талабалар отрядлари жангчиларининг иш ҳақи мамлакатда энг пастки ўринда туради. Ҳеч бир жойда талаба отрядга биздагига ўхшаб кўрпа-тўшагини ва қозон-товоғини кўтариб келмайди.

Талабалар отрядлари ҳаракатидаги хато ва нуқсонлар келажакда, албатта, ҳисобга олиниши лозим. Жумҳуриятдан ташқарида ишлаётган талабаларга, алоҳида эътибор бериш лозим. Бугунги кунда улар фақат пулгина эмас ,ана шу пулга бирор нарса сотиб олиш имкониятига эга ҳам бўлишлари керак. Деярли барча минтақаларда талон-паспорт системаси жорий қилиниши бунга имкон бермайди. Демак, хўжалик шартномаларида бир қарашда майда-чуйда бўлиб кўринган ана шу нарсаларни ҳам ҳисобга олиш керак.

Шу ўринда битта нозик масалага диққатингларни жалб қилмоқчимиз. Жумҳуриятимиз ҳудудидан четда ишлаган отрядларимизга ҳамма жойда ҳам меҳмоннавозлик кўрсатилмаяпти. Гап талабаларимизга жойларда маҳаллий аҳоли ва ёшлар томонидан очиқчасига ёвқараш қилинаётгани тўғрисида бормоқда. Бу ҳақда ҳаммамиз ўйлаб кўришимиз керак, чунки бу масала нафақат талабалар отрядига тегишли.

Ёшлар саёҳати комсомол индустрияси ҳам такомиллашиб бормоқда. Ҳисобот даври давомида «Спутник» йўлланмалари бўйича Ўзбекистонда 800 мингдан зиёд ёшларга хизмат кўрсатилди. Улардан 18 минг нафари хорижда бўлиб қайтди. Тўғридан-тўғри туристик алоқалар бўйича Германия, Дания ва Сингапур фирмалари билан шартномалар тузилди. Ўзбекистоннинг маданий ва тарихий обидалари хорижий саёҳатчилар фирмаларини ҳамон қизиқтириб келмоқда. Бироқ, биз Бутуниттифоқ, халқаро ёшлар саёҳат бюросидан умуман валюта ажратмалари олмаймиз. Шуниси ажабланарлики, Тошкент, Самарқанд, Бухоро, Хива, Шаҳрисабздек тарихий шаҳарларимиз бўла туриб, яна биз қарздор эканмиз. Бизнинг ҳисобимиздан бундай ҳотамтойликка энди йўл қўя олмаймиз. Ўзбекистон комсомоли хорижий саёҳатчиларни қабул қилгани учун ўз валюта даромадларига эга бўлиши керак. Марказқўмимизнинг VIII пленуми шундай қарор қабул қилди. Биз халқаро ёшлар саёҳати системасини акционерлик асосида қуриш тарафдоримиз. Жумҳурият ҳудудида комсомол томонидан шакллантирилган саёҳат жамғармалари, Бухородаги янги ёшлар меҳмонхонаси ҳам ўз ихтиёримизда бўлиши керак.

Шу ўринда яна бир масала бор. Кўпинча «Спутник» комсомол намояндасига хизмат кўрсатувчи идора деб таъна қиладиган ёшлар кам эмас. Бизда бунга қарши керагидан ошиқ фактлар бўлса-да, шамол бўлмаса, теракнинг учи қимирламайди, деган гапни ҳам эслаб қўйайлик. Балки бу ташкилот ишида ошкоралик етишмаётгандир... Келинглар, маслаҳатлашайлик, балки йил бошида саёҳатлар режаси матбуотимизда эълон қилинса дуруст бўлармикан? Биз шундай ишлайликки, ҳар бир ишимиз, босган қадамимиз ҳеч кимда шубҳа уйғотмасин.

(Давоми 2-бетда).

XXIV Ўз ЛКЁИ СЪЕЗДИ

Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби А. НОСИРОВ маърузаси

(Боши 1-бетда).

Ёшлар бўш вақтини ташкил қилиш масалалари комсомол қўмиталари ижтимоий фаолиятининг муҳим йўналиши бўлиб қолди. XXIII съезддан кейин шаҳар, ноҳия комсомол қўмиталари томонидан амалга оширилган ижтимоий аҳамиятга молик ишларнинг 126 таси шу соҳа билан боғлиқ. Унга бир неча миллион сўмлик комсомол маблағи сарфланди, жумҳуриятда 60 дан зиёд ёшлар бўш вақтини мазмунли ўтказиш маркази тузилди, 54 та ёшлар кафеси очилди. Кинотеатрларни, боғларни ижарага олиш, кабел ойнаи жаҳонини кенг қўллаш одатга айланиб бормоқда. Бироқ, шуни тан олиш керакки, бу соҳадаги ишларимизга, комсомол номидан шарм-ҳаёсиз маҳсулотларни тақдим этаётган «шахслар» томонидан жиддий зиён етказилмоқда. Бу борада, айниқса, ёшлар видеосалонларини ишини айтмайсизми?! Ҳозирнинг ўзида комсомол Марказқўмида жумҳурият молия органларидан ёшлар корхоналарида молия интизоми бузилаётганлиги ҳақида тушган ўнлаб хабарлар бор.

Яна бир умумхалқ муаммоси — бу, бизнингча, байналмилал жангчилар муаммосидир. Афғонистондаги жангу жадалларда 57 минг ўзбекистонлик йигит қатнашди. Уларнинг мингдан зиёди мажруҳ бўлиб қайтди. Бугунги кунда Афғонистон урушини қандай баҳоламайлик у йигитларимиз жасорати ва қаҳрамонлигига соя ташлай олмайди. 1405 нафар ҳамюртимиз ўзининг байналмилал бурчини бажара туриб ҳалок бўлди.

Уларнинг хотирасини абадийлаштириш мақсадида ёдгорлик қуришга 300 минг сўмдан зиёд маблағ йиғилди. «Ёш ленинчи» ва «Комсомолец Узбекистана» рўзномалари саҳифаларида ҳалок бўлган аскарлар рўйхати эълон қилинди. Яратилаётган Хотира китоби иши ҳам якунланиб қолди.

Бизнинг бурчимиз тириклар ҳақида ҳам ўйлашимиз лозим. Комсомол Марказий Қўмитаси ўз маблағидан ногирон «афғон»лар учун нафақалар ва ҳалок бўлган аскарлар оилаларига берилаётган ёрдам пулини ошириш мақсадида бир миллион сўм пул ажратди. Ҳарбий госпиталларда комсомол қўмиталари оталиқ ишларини амалга оширмоқдалар, 25 нафар йигит протезлаштириш ва даволаниш учун хорижий элларга, мингдан ошиғи курорт ва санаторийларга жўнатилди. Комсомолнинг таклифи ва фаол иштирокида жумҳурият Вазирлар Кенгаши байналмилал жангчилар масалаларини ҳал қилиш бўйича бир қатор тадбирларни ўз ичига олган қарор қабул қилди. Биз, албатта, жойлардаги комсомол ташкилотлари Афғонистондан «тобланиб» қайтган йигитлар тақдири билан жиддий шуғулланишларини кутишга ҳақлимиз, II гуруҳ ногирони Х. Шукуровнинг комсомолдан бир неча ой ёрдам кутиб эшикма-эшик юргани каби ҳоллар асло такрорланмайди, деб умид қиламиз.

Ўзбекистон комсомолининг сиёсий кафолат ва маънавий ёрдами билан тузилган байналмилалчи-жангчилар Ассоциацияси кучга кириб бормоқда. Фақатгина, ташкилий ва иқтисодий масалалар орқасида ўзлари билан бўлиб ҳалок бўлганларнинг оилаларини, ногиронларни, ёшларнинг ҳарбий-ватанпарварлик тарбиясини ёддан кўтарилмасликларини хоҳлар эдик. Ассоциация ҳам, энг аввало шунинг учун тузилган эди. Ўтган йили Ўзбекистондан ҳарбий хизматга чақирилган йигитлардан ҳар хил сабабларга кўра 400 га яқини ҳалок бўлди. Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси VIII пленуми бу масалани махсус ўрганиб, мамлакат мудофаа вазирига армияга чақиришни тартибга солиш юзасидан конкрет таклиф-мулоҳазалар билан мурожаат қилди. Бу масалаларнинг барчасини ҳал қилиш учун комсомол Марказий Қўмитаси биринчи котиби раҳбарлигидаги жумҳурият комиссияси Москвага борди ва улар мамлакат Олий Кенгаши ва ҳукумати раҳбарлари ҳамда ССЖИ мудофаа вазири билан учрашдилар.

Ўзбекистон аҳолиси сингари биз ҳам жумҳурият Президентининг «Жумҳурият ёшларини армияга чақириш ва уларнинг ҳарбий хизматини ўташини такомиллаштириш чоралари тўғрисида»ги Фармонини зўр қониқиш билан кутиб олдик. Йигитларимизни Ўзбекистондан ташқарига ҳарбий-қурилиш қисмларига чақирилиши тугатилди, бошқа қисм ва қўшин турларига чақирилиш эса, иттифоқ органлари билан шартнома асосида амалга оширилиши кўзда тутилмоқда. Комсомол ташкилотлари ана шу Фармонни ҳаётга тадбиқ этишда ўз иштирокларини белгилаб олишлари лозим. Бизнинг жумҳуриятимизга жойлаштирилган янги ҳарбий-қурилиш отрядлари, йигитларимиз хизмат қилаётган ҳамма ҳарбий қисмлар билан оталиқ алоқалари ўрнатишимизга, маҳаллий миллатга мансуб йигитлардан олий ҳарбий билим юртлари базасида зобит кадрлари тайёрлаш учун танлаб олишимизга ва бундан кейин ҳам ҳарбий-спорт клублари ва уюшмалари тармоғини ривожлантиришга имкониятимиз бор.

Ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш билан бирга, биз келажакка таҳдид солаётган хатар — Оролбўйи минтақасидаги экологик фалокат тўғрисида ҳам гапириб ўтишимиз лозим. Агар вақтида чоралар кўрилмаса, бу ҳудуддаги миллионлаб одамлар «ўлаётган» денгиз қурбонларига айланиб қолишлари ҳеч гап эмас. Иттифоқ ҳукумати, мамлакатдаги жамоатчилик Орол фожиасини бошқа экологик талофот минтақаларидан паст даражага қўйишлари бизни ташвишлантираяпти. Ахир бу адолатданми? Сибирь дарёлари сувининг бир қисмини Ўрта Осиёга оқизиш лойиҳасини ҳатто муҳокама қилишни ҳам ўзларига эп кўришмаганини нима билан изоҳлаш мумкин?

Ҳисобот даврида Марказий Қўмита, комсомол ташкилотлари экологияни сақлаш бўйича бир қанча ишларни амалга оширдилар. Нукус ва Урганч шаҳарларида экологик марказлар ташкил қилинди, шанбаликлар ўтказилди. Ёшлар фан-техника марказлари фаолиятларининг кўп қисми экологияни асрашга бағишланган. «Ёш ленинчи» рўзномаси билан ҳамкорликда Амударё бўйича экологик экспедиция уюштирилди. Оролбўйи минтақасига қурилиш ва ёш шифокор отрядлари бориб турдилар. Лекин қилинган ишлар жуда кам. Биз зудлик билан жумҳуриятдаги экологик фалокат минтақаларидаги болалар ва ўсмирларнинг соғлигини сақлаш бўйича махсус давлат-жамоат дастурини ишлаб чиқиш зарур, деб ҳисоблаймиз. Бу ишни асло пайсалга солиб бўлмайди, чунки талофатлар эртанги кунга келиб янада чуқурлашиб кетиши мумкин. Бу ўринда биз БЛКЁИ Марказий Қўмитасининг иштирокига умид қиламиз. Чернобиль болаларига маблағлар, лагерларда, дам олиш уйларида жойлар ажратаётганда, Оролбўйи болаларини эсламаслик адолатдан бўлмайди.

Бошқа меҳр-шафқат йўналишидаги дастурларни амалга оширишни ҳам кечиктириб бўлмайди. Комсомол телекўрсатув ва радиоэшиттириш Давлат қўмитаси ва бошқа ташкилотлар билан биргаликда «Наврўз» узлуксиз ойнаи жаҳон кўрсатувини ташкил қилишда фаоллик кўрсатди, бундан тушган миллионлаб сўм маблағлар эса ота-онасиз, мажруҳ болаларга, йўқсилларга ишлатилади. Лекин меҳр-шафқат бир марталик иш бўлмаслиги керак. У ҳар бир комсомол ташкилотининг виждон ишига айланиши шарт. Бизнинг ёдимиздан кўтарилиб кетган 3400 комсомол-мажруҳнинг кўпчилиги ҳали ҳам ёрдамдан умидвор.

Вояга етмаганлар янада кўпроқ ижтимоий ҳимоясиз. Фактлар ёшлар ўртасида жиноятчиликнинг йилдан-йилга кўпайиб бораётганлигини кўрсатмоқда. Ўсмирлар томонидан содир этилган қотилликлар жумҳуриятимизда йил давомида 75 фоизга, оғир тан жароҳати етказишлар тўрт баробар, ўғирлик ва босқинчилик бир ярим баробарга ўсди. Ҳозир ҳуқуқий мавзуда ўтказилган минглаб учрашувлар, «Давра суҳбат»лари, мунозаралар ҳақида хоҳлаганча ҳисоб бериш мумкин эди. Лекин иш яхшиликка ўзгармагач бундан не фойда. Биз ёшлар орасида жиноятчиликни камайтиришдаги энг асосий иш — бу ёшларга мўътадил ижтимоий шароит ва ўзларини англашлари учун имкониятлар яратиб бериш лозим, деб ҳисоблаймиз. Яна ёшларнинг ижтимоий ҳимояси, ёшлар учун ижтимоий хизмат кўрсатишни ташкил қилиш масалалари кундаланг бўлиб қолмоқда. Бу эса бизга ҳам тегишлидир.

ЁШЛАР ЖАҲОН ВА МИЛЛИЙ МАДАНИЯТ БОЙЛИКЛАРИНИ ЎЗЛАШТИРИШ ЙЎЛИДА

Ёшлар — халқимиз келажаги деган ибора ҳозирги кунда жуда ҳам долзарб бўлиб қолди. Ўз навбатида ёшлар келажаги уларнинг жаҳон ва миллий маданият дурдоналарини қай тарзда ўзлаштиришларига боғлиқ, буларнинг ибтидоси эса, кўп жиҳатдан, мактабга келиб тақалади. Лекин унинг аҳволидан ташвишланмай ҳеч иложимиз йўқ. Сабаби, кўп жойларда ўқувчиларнинг илм асосларини ўрганишга бўлган иштиёқлари сезиларли пасаймоқда, яхши ва аъло баҳоларнинг қадри қолмади. Жумҳуриятимиздаги мавжуд мактаб биноларининг 1800 таси ночор ҳолатда.

Шуни ҳам айтишимиз зарурки, йирик шаҳарларнинг аксарият мактабларида ўқитувчилар жамоалари комсомол ташкилотларини обрўсизлантириш ва қисиб чиқариш учун астойдил ҳаракат қилишмоқда. Биз шу пайтгача комсомолга содиқ йўлдош бўлиб келган мактаб ўқитувчисидек маслакдошни йўқотиб бораяпмиз. Комсомол ишидан баъзи бир ўқитувчи-комсомолларнинг бош тортиши ҳоллари кўпаймоқда. Натижада Тошкент шаҳрида юқори синф ўқувчиларининг тўртдан бир қисми, Навоийда эса 11 фоизи комсомол сафига кирган холос.

Мактаблардаги, билим юртларидаги комсомолнинг ҳуқуқсизлиги, қарам ҳолатдалиги, ишдаги турғунлик, буларнинг барчаси комсомолга бўлган ҳурмат-эътиборни пасайтирмоқда. Ҳалигача, миллий ва қишлоқ мактаблари дастури ишлаб чиқилмаган. Мактаблар учун Ўрта Осиё халқларининг тарихи ва маданияти бўйича бирор бир қониқарли дарслик яратилмаган. Биз ёшлар ижтимоий-педагогик ташаббусларининг ривожланиши, мустақил педагогик уюшмалар тузишдаги Тошкент шаҳри тажрибасини, «Эврика» педагогик клублари ташкил қилишдаги Самарқанд, Урганч, Фарғона шаҳарлари тажрибаларини оммалаштириш тарафдоримиз.

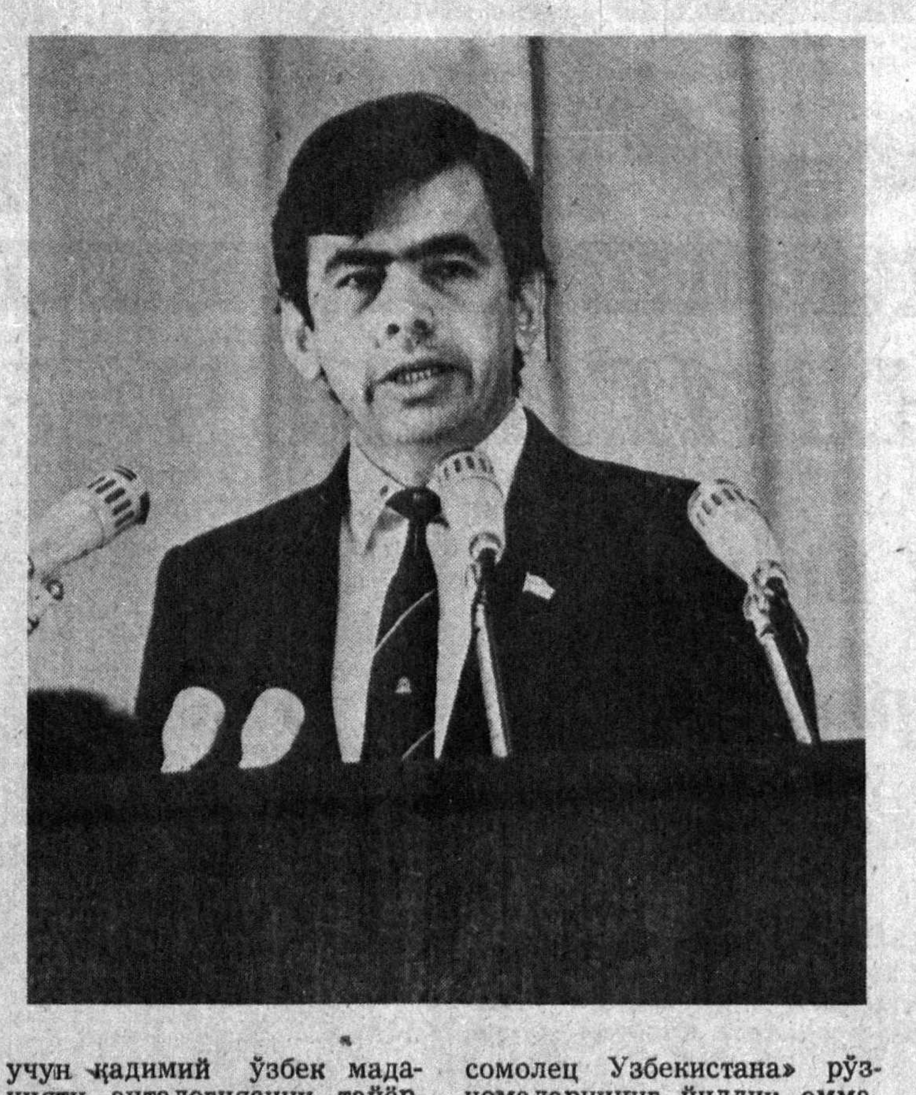
Бу йил жумҳурият комсомоли Марказий Қўмитаси ташаббуси билан Самарқанд, Нукус, Фарғона, Тошкент шаҳарларида талабалар билан учрашувлар ўтказилди. Унда ўқув юртлари ҳаётини демократлашда талабалар роли ва ўрни белгиланди. Шунингдек, жумҳуриятда талабаларнинг мувофиқлаштирувчи ахборот марказларини ташкил қилиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Ёшларнинг мактабда шаклланаётган тафаккур миқёси кўп жиҳатдан жумҳуриятимизнинг келажакдаги иқтисодий ҳолатини ҳамда давлат сиёсатини тўлалигича белгилайди. Шунинг учун истеъдодли ёшларни излаш, қўллаб-қувватлаш ва уларга имкон яратиш комсомолнинг диққат марказида турмоғи лозим. 1989 йили Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси Ўзбекистон ССЖ Халқ таълими вазирлиги ва Фанлар академияси билан биргаликда «Истеъдод» уюшмаси дастурини ишлаб чиқди ва уни амалга оширишга киришди. Фидойи ёшларни излаш ва истеъдодларини ривожлантириш тадбирларини ташкил қилишни ўз зиммасига олган «Ниҳол» жумҳурият илмий маркази тузилди. Ҳозирга келиб, ҳуқуқий ва молиявий имкониятларга эга бўлиб, жумҳуриятимиздаги ёш олимлар ижодини ривожлантиришда фаол марказга айланиб бораётган жумҳурият ёш олимлар, мутахассислар уюшмаси билан ўзаро ҳамкорлик йўлга қўйилмоқда. Бундай ташкилотлар қанчалик кўп бўлса, ёшларнинг тафаккурлари шунчалик ривожланиб боради.

Биз таълимни, истеъдодларни қўллаб-қувватлаш — Ўзбекистон равнақининг бош йўналиш масаласи эканини тушунишимиз лозим. Биз бундай муҳим ишни ёшларнинг фан-техник ижодкорлиги марказлари ва жамғармалари орқали ташкилий томондан ҳам, моддий томондан ҳам, айниқса, фидойи ёшларни хорижий элнинг энг яхши таълим марказларида ўқитиш учун ёрдам беришимиз мумкин.

Ҳозирги кунга келиб, жумҳурият ёшларининг ўз тарихи, Ўзбекистон халқларининг урф-одат ва анъаналарига қизиқишлари анча ўсди ва миллий ўзлигини англашни шакллантириш долзарб ижтимоий-сиёсий вазифага айланмоқда. Ўзбек халқининг асрлар оша ўз миллий байрамлари бўлган, шунинг учун комсомолнинг бурчи уларни тиклашда ўз ҳиссасини қўшишдан иборатдир. Жумҳурият комсомол қўмиталари бундан кейин ҳам «Наврўз» байрамини ўтказишда фаол иштирок этадилар. Бу йилги «Наврўз» шодиёналари узоқ вақт халқимиз ёдидан кўтарилмаса керак. Бу ҳақиқий байрам кунлари барча вилоятларда оммавий сайллар, бадиий жамоалар чиқишлари, турли спорт мусобақалари ўтказилди. Уларнинг барчасида жойлардаги комсомол ташкилотлари бош-қош бўлганлиги, айниқса, қувонарлидир. Сумалак тайёрлаш, «Ёр-ёр» лапар конкурслари, «Улоқ» қадимий мусобақаси, «Кўчқор уриштириш» каби унутилиб кетган миллий анъаналар яна қайта тикланмоқда. Биз бундан кейин ҳам жумҳурият халқлари бой миллий анъаналари ва маданиятининг ўзига хослигига таяниб, ишнинг янги шаклларини излашда давом этишимиз керак.

Шунинг учун, кўпсонли ёшларнинг истак-хоҳишларини инобатга олиб, жумҳуриятимиз адибларидан ўзбек халқи ўтмиши тўғрисида тарихий романлар яратишларини сўраб мурожаат қиламиз. Олимларимиз ёшлар учун қадимий ўзбек маданияти антологиясини тайёрлаб берсалар, айни муддао бўлар эди. Ёшлар миллий маданиятни, ўзбек тили бойлигини ўзлаштиришларида буюк инсонпарвар мутафаккир Алишер Навоийнинг туғилган кунига 550 йил тўлиши муносабати билан ўтказиладиган умумхалқ байрамида комсомолнинг иштироки муҳим роль ўйнаши мумкин.

Демократиялаштириш жараёни ва халқаро муносабатларнинг яхшиланиши бошқа жумҳуриятлар ва хорижий элларда яшовчи ҳамюртларимиз ҳақидаги масалага қайтишимизга имкон берди. Улар билан дўстлик алоқалари ўрнатишнинг имконияти ўрганилмоқда. Биз хориждаги ёш ҳамюртларимизга ота-боболарининг ватанини зиёрат қилишларига ёрдам беришга тайёрмиз. Бундай алоқалар бизга Ўзбекистон ёшларининг илм-фан, маданият, спорт соҳасидаги ҳамкорликларини ривожлантириш йўлларини муҳокама қилиб олишимизга ёрдам берган бўлар эди. Иттифоқимиз музейларида, хорижий элларда сақланаётган ўзбек халқининг тарихий ёдгорликларини, китобларини Ўзбекистон ҳудудига қайтариш ташаббуси билан чиқишимиз тўғри бўлади, деб ўйлаймиз.

Комсомол Марказий Қўмитасининг асосий ишларидан бири — ўзбек миллий санъатининг унутилган жанрларини қайта тиклашдан иборат бўлмоғи керак. Эндиликда «Камолот», «Нафосат», «Қизиқчи» конкурслари ёшлар орасида анча эътибор қозонди. Бу конкурслар жойларда ҳам хурсандчилик билан қабул қилиниб, уларда минглаб истеъдодли ёшлар иштирок этдилар. Бизнинг бу тадбирларимиз ижодкор ёшлар томонидан ҳам қўллаб-қувватланди. Мироқидаги, Дўрмондаги ижодкор ёшлар семинарлари, болалар китоблари фестиваллари, конкурслар бизни бир-бирларимизга яқинлаштирди, комсомол Марказий Қўмитасини ижодкор ёшлар фойдасига қарорлар қабул қилишига, маънавиятимиз манбаларига мурожаат қилишига туртки бўлди. Бундай хайрли ишлардан бири, буюк ўзбек шоири Усмон Носир номидаги адабий мукофотни таъсис этилганлиги, ўлимидан сўнг Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти билан тақдирланганлигидир. Бундай тадбирлар кенг жамоатчилик томонидан илиқ қарши олинди. Биз ижодкор ёшларни ҳеч иккиланмай, фахримиз, бебаҳо бойлигимиз, деб аташимиз мумкин, лекин уларнинг қандай шароитларда ишлашларини, яшашларини, китобларини чиқаришдаги, ўз истеъдодларини намоён қилиш йўлидаги қийинчиликларини кўрадиган бўлсак, улар олдида қанчалик қарздорлигимизни сезамиз. Ахир биз уларга ҳам маънавий, ҳам моддий ёрдам кўрсатишимиз мумкин-ку. Менимча, комсомол Марказий Қўмитаси энг аввало ўз ҳисобидан ижодкор ёшларга яшаш учун Тошкентда уй ёки шинам ётоқхона қуриб бериши айни муддаодир. Ўйлайманки, делегатлар ҳам бу ташаббусни маъқуллаб, ўз фикрларини айтадилар.

Фикримизча, ҳисобот даври давомида Ўзбекистон ЛКЁИнинг ёшлар нашрларининг долзарб ижтимоий масалаларни ошкора муҳокама қилишда уларнинг имкониятлари сезиларли ўсди. Матбуот саҳифасида эълон қилинган ҳар бир хабар ҳозирги мураккаб вазиятда жамоатчилик томонидан ҳар хил қабул қилинаётган бир пайтда нашрларимиз жумҳурият ва комсомол-ёшлар ҳаётидаги ҳар бир воқеа ва ҳодисага холислик ва вазминлик билан баҳо беришганини эътироф этиш лозим. «Ёш ленинчи» ва «Комсомолец Узбекистана» рўзномаларининг йиллик оммавий байрамлари анъанага айланди. Янги йилдан Ўзбекистон комсомолининг янги нашри «Сирли олам» илмий-оммабоп ойномаси чиқа бошлайди. Унга обуна бўлганлар сонининг 100 минг кишига етганлиги, бу қадамнинг ўз вақтида ташланганлигини кўрсатиб турибди. Ўзбек тилида болалар учун расмли янги нашрлар чиқариш устида иш олиб борилмоқда. Ёшларнинг матбуотга бўлган эҳтиёжларини қондиришдаги имкониятларимиз, «Ёш гвардия», нашриёти ва матбаа комбинати базасида «Камалак» ноширлик-матбаа бирлашмасини ташкил этилгандан кейин янада ошади ва ёшлар матбуотини ривожлантиришда янги йўллар очиб бериши керак. Лекин шу билан бирга ёшлар ойнома ва рўзномаларимиз мухбирлар жамоаларининг нуқтаи назарлари ва фикрларинигина ёритувчи восита бўлиб қолмаслиги керак, улар жумҳурият ёш авлоди олдидаги масъулиятларини эсдан чиқармасликлари лозим.

Матбаа ва почта хизматларининг нархи ўсиши, қоғоз таъминотининг қийинлашуви жумҳуриятдаги болалар ва ёшлар матбуотини қийин аҳволга солмоқда. Нашрлар нархини оширишга тўғри келмоқда, лекин шу билан бирга муштарийларни қандай қилиб сақлаб қолиш ҳақида ўйлашга тўғри келмоқда. Бу ерда таҳририятлар комсомол қўмиталари ёрдамига муҳтождирлар. Тошкент шаҳар комсомол қўмитаси, Самарқанд ва Фарғона вилоят комсомол қўмиталари ўз комсомолларига жумҳурият ёшлар нашрларига обуна баҳосининг бир қисмини тўлашга имконият топдилар. Мана қилса бўлар экан-ку!

Ўйлайманки, съезд номидан жумҳурият Президентига ёшлар ва болалар нашрларини давлат томонидан ҳимоя қилинган тарзда қоғоз билан таъминлаш, улар учун имтиёзли солиқ олиш миқдорини белгилаш юзасидан чора-тадбирлар қабул қилиш тўғрисида илтимос билан чиқсак, мақсадга мувофиқ бўлар эди. Бу ўз навбатида бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида ёшларнинг маънавий озуқадан, ошкораликдан маҳрум бўлишларидан сақлашга ёрдам берган бўлар эди.

Бугунги кунда ёшлар онгига дин янада кўпроқ таъсир ўтказмоқда

Биз халқимизнинг диний эътиқодларини ҳурмат қилган ҳолда, диндорлар ва диний уюшмалар билан энг аввало меҳр-шафқат йўналишида, одамларнинг бир-бирларига бўлган ҳурмат ҳиссини ривожлантириш соҳасида ҳамкорлик қилишга тайёрмиз. Лекин диний уйғониш шиори остида, аёлларга бой-феодалларча муносабатнинг келиб чиқишига асло йўл қўймаслик керак.

Ҳозирги кунда ҳам аёлларни озод қилиш ижтимоий «Ҳужум» ҳаракати долзарблигича қолмоқда. Турмушга чиққан қизларнинг ҳар учтадан бири уй бекаси бўлиб қолмоқда, ижтимоий ишлаб чиқариш билан бирга ижтимоий ҳаётдан ҳам узилиб қолмоқда.

Ҳалигача ўз-ўзини ёқиш фожиаларидан қутилганимиз йўқ. Комсомол қўмиталари «Ҳужум» ғояларини янада ривожлантира бориб, ўз ишларини «Қизлар манфаатлари» клубларига, «Оила ва турмуш» дорилфунунларига, «Қизлар гурунги» лекторийларига, «Иқбол» қизлар конкурсларига асосланиб олиб боришлари, бундан кейин ҳам турли ёш хотин-қизлар уюшмаларини қўллаб-қувватлашлари керак.

«Ўзбекистон комсомоли» ташвиқот поезди Арманистон ва Тожикистондаги табиий офатдан зарар кўрганларга ёрдам беришда ўзининг салмоқли улушини қўшди. Унинг Совет — Ҳиндистон фестивали, Ҳамзанинг 100 йиллик юбилейи, «Наврўз» рейслари алоҳида таҳсинга сазовордир. Лекин келажакда унинг фаолиятини янада ривожлантириш зарур. Бу ишга Ўзбекистон халқ депутатларини, комсомол марказий органлари аъзоларини жалб қилиб, комсомол Марказий Қўмитаси ва жумҳурият Олий Кенгашининг ёшлар билан ишлаш Қўмитасининг сайёр қабулхоналарини ташкил қилсак мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Болалар ва ўсмирлар спортининг ривожланиш масалалари ҳам бизни ташвишлантиради. Моддий спорт базаси таъминоти заифлигича қолмоқда. Мактабларнинг ҳар учдан бирида спорт зали йўқ. Сузиш ҳавзаси эса 112 та мактабга биттадан тўғри келмоқда. Айни вақтда эса, ўқувчиларнинг 20 фоиздан кўпроғи жисмоний ривожланишдан орқада қолмоқда. Ёшлар учун спорт ва саёҳат анжомлари ишлаб чиқариш ҳалигача яхши йўлга қўйилмаган, жумҳуриятимиз киши бошига бундай анжомлар ишлаб чиқариш бўйича мамлакатда охирги ўринда туради.

Бироқ, комсомол қўмиталари бундай аҳвол бўлишига қарамасдан, жумҳуриятимиздаги жисмоний тарбия ва спорт ишларини йўлга қўйиши мумкин. Биздан талаб қилинадиган нарса — ишга янгича ёндашув йўлларини излаш, ташаббусга кенг йўл очиш, тажриба ўтказишдан чўчимаслик, спорт тадбирларини ташкил қилиш билан боғлиқ бўлган спорт анжомлари ва қурилмалари ишлаб чиқувчи хилма-хил хўжалик ҳисобидаги марказлар, ширкатлар, кичик корхоналар ташкил қилишни қўллаб-қувватлашдир.

ЎЗБЕКИСТОН ЛЕНИНЧИ КОММУНИСТИК ЁШЛАР ИТТИФОҚИНИНГ ЯНГИ МОДЕЛИ

Съездимиз Ўзбекистон комсомоли БЛКЁИнинг федерация субъекти, ССЖИнинг мустақил жумҳурияти ёшлар ижтимоий-сиёсий ташкилоти эканлигини ҳисобга олиб, ўз тузилмасининг ташкилий моделини, мақсадларини, фаолиятининг асосий йўналишларини танлаб олиши, унинг Устави ва Ҳаракатномасини қабул қилиш масалаларини кун тартибига қўймоқда. Биз комсомолнинг ўнлаб йиллар давом этиб келаётган маъмурий-буйруқбозлик системаси бўғини сифатидаги ҳолатига, синфий мавқеларга асосланган ижтимоий-давлат ташкилотидек шаклланганлигига чек қўйишимиз керак.

Бинобарин, 80-йилларнинг бошларида комсомолга ялписига қабул қилиш касрига учраб, ташкилотимизнинг диққат-эътиборидан ёшларни ижтимоий ҳимояланиши, уларнинг иқтисодий ва маънавий қашшоқлашиб бораётганлиги каби муҳим ҳаётий масалалар умуман четда қолганди.

Бизнинг энг катта йўқотишимиз — ёшлар ўртасида комсомол мавқеини пасайиб кетиши бўлди. Биз шуни таъкидлашимиз лозимки, кўпгина ички иттифоқ ишларимиз «қуруқ», шу боис улар оддий комсомоллар, ёшлар томонидан ҳамиша ҳам қабул қилинавермайди.

Ўзбекистон Ленинчи Коммунистик Ёшлар Иттифоқи ҳозир ўз сафига 2 миллион 600 минг йигит-қизни бирлаштиради. Кейинги 4 йилда бизда бошланғич комсомол ташкилотлари сони 1230 тага қисқарди, жумҳурият комсомол ташкилоти аъзоларининг сони 400 минг кишига камайди. Ёшларни комсомол сафига қабул қилмаётган «бошланғичлар» сони тобора ортиб бораётир. Анчагина «бошланғич»ларнинг номи бор-у, ўзи йўқ. Баъзи ноҳия, шаҳар комсомол қўмиталари пленумларини ўтказишнинг ўзи муаммо бўлиб қолди.

Ўзбекистон комсомолида энг ташвишли ҳолатнинг кўринишларидан бири — бошланғич комсомол ташкилотларининг ўз аъзоларига таъсир ўтказа олмаётганлигидир. Меҳнат ва билимгоҳ жамоаларида ёшлар ҳуқуқларини оммавий тартибда менсимаслик ва бунда комсомолнинг сусткашликка йўл қўйиши кўпгина бошланғичларнинг фаолиятига путур етказди. Бу аянчли ҳолатларга шаҳар, ноҳия, вилоят комсомол қўмиталари жуда суст таъсир этишяпти. Бу масалаларга етарлича таъсир ўтказишга ҳатто комсомол Марказқўми аппарати, комиссиялари, Котибияти ва Бюроси ҳам муваффақ бўла олмади.

Ҳисобга олиш ишида жиддий ўзгаришлар қилиш вақти келди. Бу борада жуда кўплаб таклифлар тушмоқда. Ҳисоб системасида қаттиққўллик билан ёндашишдан тортиб, уни йўқ қилишгача бўлган фикр ва таклифларнинг сон-саноғи йўқ. Комсомол Марказий Қўмитасининг VIII пленумида маъқулланган янги кўрсатма ҳисобга олиш ва чиқариш тартибини, комсомол ҳужжатларини беришни анча соддалаштиради, ҳисобдан ўчмасдан комсомолдан кетганларни қидириш бўйича ишлар барҳам топади. Шахсий ҳисобнинг ҳаммаси фақатгина бошланғич комсомол ташкилотларига юклатилади. Мана шу янгича иш усули мингдан ортиқ кишини кераксиз ишлардан озод қилади ва натижада йилига 2,5 миллион сўм тежаб қолинади. Бу тартибни ҳаётга тадбиқ этиш ёки ўзгартириш съезд ҳукмига ҳавола.

Комсомолдаги қайта қуриш тўғрисидаги баҳс-мунозараларда аппарат масаласи бош масалалардан бири бўлиб қолмоқда. Аппарат фаолияти, унинг тузилишини ва вазифаларини ўзгартириш аппаратни қисқартириш, ҳатто уни умуман йўқотиш тўғрисида турли хил фикрлар билдирилмоқда. Аппарат тузилишини бугун Марказий Қўмитанинг ўзи аниқлаши лозим. Қўмита тузилишини эса муайян ривожланиш босқичида жумҳурият комсомолининг фаолияти белгилайди.

Ўтган давр ичида Марказий Қўмита бўлимлари сони 11 тадан 7 тагача қисқартирилди, маъсул ходимлар сони эса тахминан 40 фоизга камайтирилди, шу билан бирга қатор ташкилотчилик, жумладан, кадрлар билан ишлаш масалалари маҳаллий комсомол органлари ихтиёрига берилди, лекин аппарат ҳали ҳам комсомол Марказий Қўмитасининг чинакам аппарати бўлолгани йўқ. Тузилган комиссиялар ва кенгайтирилган бўлимлар деярли фаолият кўрсатишмади, умумий ишимизга уларнинг нафи кам тегаяпти. Марказий Қўмитанинг кўпчилик аъзолари комсомол ишидаги, ёшлар ўртасидаги ҳақиқий аҳвол билан яхши таниш эмаслар. Улар ўз ишларини илмий асосларга суянмасдан олиб бормоқдалар. Марказий Қўмитанинг иши янгича, янада ҳаётийроқ, янада халқчилроқ шаклу тузилишга муҳтож. Бу борада ҳам ўз фикрларингизни айтасизлар, деган умиддамиз.

Ўзбекистон комсомоли фаолиятидаги чуқур ўзгаришлар барча комсомол кадрлари ва фаолларининг сиёсий, ишчанлик малакасига талабчанликни янада оширишни тақозо этади. Уларнинг кўплари муқобиллик асосида сайланган. Бугунги кунда комсомол ходими бўлиш анча мураккаб, шунинг учун биз уларни қадрлашимиз, асрашимиз, энг асосийси уларга ишлашни ўргатишимиз лозим. Лекин, биз комсомолдан ташқарида ёшлар билан ишлаётганларни ҳам унутмаслигимиз керак. Шундан келиб чиқиб, комсомол ходимлари ва фаолларининг малака ошириш олий билимгоҳи Ёшлар олий билимгоҳига айлантирилди, унда таҳсил олаётган ёшлар тоифалари сезиларли даражада ошди, энди комсомол ходимлари ва фаоллари қатори ёшлар ижтимоий хизмати ходимлари, социологлар, политологлар, ёшлар иқтисодиёти бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш йўлга қўйилади.

Янгиланаётган Ўзбекистон комсомоли ўз фаолиятини чуқурроқ илмий асосланишига эҳтиёж сезмоқда. Бу борада нималарга эгамиз? Ҳозирча жуда оз нарсага. Малака ошириш олий билимгоҳи томонидан арзирли амалий тавсия ва маслаҳатлар ола олмадик, жойларда-чи? Бухоро ва Қорақалпоғистон вилоят комсомол қўмиталари ёшлар ва комсомол муаммолари бўйича илмий шарҳлар тайёрлаш учун 25 минг сўмдан кўпроқ пул сарфладилар, лекин булардан қай тарзда фойдаланиш ҳақида ҳеч ким ўйлагани йўқ. Ёшлар муаммолари бўйича ишловчи олимлар ва мутахассисларнинг кучларини бирлаштиришга эришсак жуда кўп масалаларни ҳам ҳал қилишимиз мумкин.

Иттифоқимизнинг молиявий аҳволи тўғрисида алоҳида тўхталиб ўтмоқчи эдим. Ҳозирги вақтда Ўзбекистон комсомолининг маблағи 14,5 миллион сўмни ташкил этади. Ҳисобот даврида Бухорода ёшлар меҳмонхонаси ишга туширилди, «Ёшлик» ёшлар лагери яратилди, комсомол кадрлари ва фаолларининг малакасини ошириш олий билимгоҳи таъмирланди, матбаа комбинати қурилиши ниҳоясига етмоқда. Шу билан бирга келажакда БЛКЁИ миқёсида аъзоларимизнинг сонига баббаравар тарзда мол-мулк, жумладан, ёшлар тижорат банки ихтиёридаги маблағлар Ўзбекистон комсомолига ажратилиб берилиши керак.

Маълум молиявий резервга, моддий ресурсларга эга бўлган ҳолда Ўзбекистон комсомоли жуда ҳам ошиб тошиб яшаётгани йўқ. Кўпчилик комсомол қўмиталари марказлашган қарзлар ҳисобига кун кечиришмоқда. Шу билан бирга қатор бошланғич ташкилотлар юқори қўмиталарига ўтказадиган маблағларини 30 фоизгача камайтириб, ноҳия, шаҳар, вилоят ташкилотларининг молиявий аҳволини мушкуллаштириб юборди. Бизнинг ҳисобимизча, шу 10 ой ичида ўтган йилнинг худди шу даврига нисбатан роппа-роса ярим миллион сўм пул кам тушди. Комсомол бюджетига ёшлар корхоналаридан, шанбаликлар ва бошқа тадбирлардан арзимаган маблағ тушмоқда. Ҳамма бир нарсани тушуниб олиши керак; марказлашган комсомол жамғармаларидан шубҳасиз ёрдам берилади, лекин келажакда албатта ўз-ўзимизни таъминлашимиз керак. Бошқа чорамиз ҳам йўқ.

Юз бераётган жараёнларнинг таҳлили иттифоқимиз янги моделга муҳтожлигини кўрсатмоқда. Съездолди муҳокамаси шуни кўрсатадики, комиссия томонидан тайёрланган ва ёшлар матбуотида эълон қилинган Устав ва Ҳаракатнома лойиҳалари кўпчилик комсомол қўмиталари томонидан маъқулланди. Лекин аниқ таклиф ва мулоҳазалар асосан комсомол ходимлари ва сайлаб қўйиладиган фаоллардан тушди, оддий комсомоллар эса унчалик эътибор қилишмагани кишини ўйлантиради. Назаримда, бу ўринда гап у оммабоп тилда баён қилинмаганида, ёшларда комсомол ҳужжатларига эътибор ва ишончнинг йўқлигида бўлса керак.

Тайёрланган Устав лойиҳасининг асосий, муаммоли ҳолатларини таҳлил қилишда қуйидагиларга эътибор қилиш лозим бўлади. Ёшлар иттифоқининг у ёки бу тузилмаси принципи ўз фойдасини кўзлаш ёки хомхаёл ҳам эмас. Бу ҳужжатнинг бир сатри бугуннинг ва эртанинг эҳтиёжлари-ю, воқеликка жавоб бериши керак. Барча даражадаги комсомол ташкилотларининг ҳуқуқ ва имкониятлари кенгаймоқда, иттифоқимизда Қорақалпоғистон жумҳурият комсомол ташкилотининг ўрни тан олинмоқда, ижтимоий аҳамиятга молик қизиқишлар асосида бошланғич комсомол ташкилотларининг уюшмаларини тузишга имкон берилмоқда.

Ўзбекистон комсомоли ўз вазифаларини ишлаб чиқар экан, ўз мафкуравий асосини белгилаб олиши лозим бўлади. Биз марксизмнинг материалистик диалектикасини қабул қилиб оларканмиз, ўзимизнинг ғоявий дастуримизни жаҳон социалистик тафаккури, Ўзбекистоннинг миллий демократик анъаналари эришган натижалари билан бойитишни умуминсоний қадриятларга йўналтириш учун йўл очишда кўрамиз. Биз ёшлар ўртасида асрлар мобайнида ривожланиб бораётган ижтимоий адолат ва инсонпарварлик ғоясини ёқлашимиз ва тарғиб қилишимиз, бизнинг сиёсатимиз ва ижтимоий идеалларимизни ёқловчи диний эътиқоддаги ёшларга бундан буён Иттифоқимизга киришлари учун ҳеч қандай тўсиқ бўлмаслиги керак, деб ўйлаймиз.

Ҳисобот даврида комсомолнинг ғоят жиддий сиёсий хатоларидан бири норасмий ёшлар ҳаракати билан тил топишиш ўрнига оппозицияга ўтганлиги, яъни «тўнини тескари кийиб олганлиги» бўлди. Мафкуравий чегараланганлик кўпчилик қисми, келиб чиқиши сафдошларимиз бўлган, ватанпарвар, элсевар ва ўзини англашга бутун вужуди билан интиладиган ёш «норасмийлар» билан амалий мулоқотни йўлга қўйишимизга халақит берди. Аслида эса биз бошқача йўл тутишимиз, ўртамизда содир бўлган узилишларга йўл қўймаслигимиз, ёшларимиз турмуш шароитларини яхшилаш, талаба ва ишчи ётоқхоналарида, ошхоналарида юз бераётган аянчли аҳволни тузатиш борасида биргаликда ҳаракат қилишимиз мумкин эди.

Комсомолда юз бераётган жараёнлар жумҳуриятда янги типдаги комсомол ташкилотлари ва бирлашмалари пайдо бўлишига олиб келади. Ҳозирдаёқ Ўзбекистон фуқаро тайёра бошқармаси бошланғич комсомол ташкилотлари бирлашмаси ташкил этилди. Жумҳурият талаба комсомолларининг уюшмасини тузиш тўғрисида фикрлар бор. Ўқувчи комсомолларнинг жумҳурият йиғини Ўзбекистон ўқувчи комсомоллари уюшмасини тузишга аҳд қилди. Бу бирлашмалар маълум тоифадаги ёшларнинг манфаатларини янада самаралироқ ҳимоя қилишга имкон беради, деб ўйлаймиз. Қолаверса, Устав лойиҳаси ҳам бундай ҳаракатни қўллаб-қувватлашни кўзда тутган.

Кашшофлар ташкилотлари билан ҳам ўзаро муносабатларимизни кўриб чиқишга тўғри келади. Шу кунларда янги жараёнларни бошидан кечираётган болалар ҳаракатидаги салбий ҳолатлар, айниқса, турғунлик йиллари тўпланиб қолди. Болалар ва ўсмирлар, уларнинг ўй-ташвишлари маҳобатли давраларда, эски мафкуравий ақидаларга ҳамду сано айтиш остида кўринмай кетди, кашшоф дружиналари болалар ва ўсмирларга нисбатан педагогларнинг сиёсий маъмуриятчилик қилиши учун бир омил бўлди, холос.

(Давоми «Делегат овози» махсус сонининг 2-бетида).

Ёшлар билан ошкора мулоқот

Аввал, хабар қилганимиздек, Ўзбекистон ССЖ Президенти, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг биринчи котиби И. А. Каримов жумҳурият комсомолининг XXIV съезди делегатлари билан учрашди.

Ёшлар муаммолари — улар бугунги кунда анчагина — ҳамма вақт жумҳурият ва Ўзбекистон Компартияси раҳбариятининг диққат марказида бўлиб келди. Президентнинг меҳнаткашлар турмуш даражасини оширишга, уларни ижтимоий ҳимоя қилишга, ижтимоий-турмуш шароитини яхшилашга қаратилган Фармонлари фикримизнинг тасдиғи бўла олади. Кўпчилик хоҳлаётганидек, барча муаммоларни биратўла бартараф этиш мумкинми?

Афсуски, мамлакатимизнинг ҳозирги оғир иқтисодий аҳволи бугунги кунда ёшлар учун қандайдир яхши шарт-шароит яратишга имкон бермайди. Ҳа, ҳозир ётоқхоналар етишмаяпти, ўқув дастурлари ҳамма вақт ҳам мутаносиблаштирилмаган, олий ўқув юртидаги таълим системасигина эмас, айни вақтда ҳунар таълими системасини ҳам ислоҳ қилиш керак, мактаб ўқувчилари, ёш ишчилар, қишлоқ меҳнаткашларига кўпроқ ғамхўрлик қилиш лозим. Бу муаммоларнинг ҳаммаси жумҳурият раҳбариятини доимо тўлқинлантирмоқда, чунки бугунги ёшларга эртанги кунда Ўзбекистоннинг фаровонлиги боғлиқ бўлади, бу ёшлар ўз меҳнати билан жамиятдаги аҳволни яхшилик томон ўзгартириб юборишлари мумкин.

Жумҳуриятимиз ҳамма вақтдагидан кўра ҳозир ёшларнинг ғайрат-шижоати, ташаббуси, тадбиркорлигига муҳтож. Биз бозор иқтисодиётига ўтиш арафасида турибмиз. Бу оғир иш, кўпдан-кўп номаълум миқдорларга эга бўлган тенгламаларга ўхшайди. Хўш, бу тенгламаларни ким ечиши керак? Ҳукумат бозор муносабатларига ўтиш жараёнида Ўзбекистон халқларининг аҳволини юмшатиш, енгиллаштириш учун кўп куч-ғайрат сарфлади ва бундан кейин ҳам куч-ғайрат сарфлайверади. Лекин аҳоли барча табақаларининг ва айниқса фикрлашдаги хурофотлардан, сийқа фикрлардан фориғ бўлган ёшларнинг ёрдамисиз бу ишни уддалаб бўлмайди.

Кейинги йилларда ташкил этилган турли марказларда истеъдодли талабалар, ёш ишчилар, муҳандислар, ижодий ходимлар ўз қобилиятларини намойиш этишлари, ўз режалари ва муддаоларини амалга оширишлари мумкин. Бу нарса жумҳурият комсомоли, ёшлар ташкилотларининг ташаббускор раҳбарлари Ўзбекистон халқлари олдида турган ва бартараф этиш учун ҳаракат қилаётган муаммоларни ҳал этиш билан жиддий шуғулланаётганидан далолат беради. Президент жумҳурият раҳбарияти ёшлар муаммоларини ҳал этишда комсомолга тобора кўпроқ эркинликлар берар экан, уни ҳар томонлама қўллаб-қувватлайверади, деди.

Ёшларнинг кўпчилик қисми ўз кучларини ишлатишга жой топа олмаётганликлари яхши маълум. Ҳар бир кишининг хоҳлаган ишини топиб бериш — қийин муаммо. Ушбу вазифани иложи борича тезроқ ечиш учун тадбирлар кўрилмоқда. Мана, бир мисол. Шу кунларда жумҳурият Президенти Испания корхона эгаларининг вакиллари билан учрашди. Улар имтиёзли шартлар асосида узоқ муддатли қарзлар бериш билангина эмас, айни вақтда кичик қўшма корхоналар ташкил этишда ҳам кўмаклашишлари тўғрисида аҳдлашувга эришилди. Бу янги иш ўринлари вужудга келтирилишини билдиради, уларни асосан Ўзбекистон ёшлари эгаллайди. Худди шу ёшлар янги технологияларни ўзлаштиришларига, янги мутахассисликка эга бўлишларига, бугунги кунда халқ учун жуда зарур замонавий молларни ишлаб чиқариш билан шуғулланишларига тўғри келади.

Учрашувда комсомол, бошқа ёшлар ташкилотлари фирқанинг тузилиши ва ташкилий қурилишидан асло кўчирма олишлари керак эмаслиги таъкидланди. Ёшларнинг иш услуби, иш шакллари ҳам ўзларига хос бўлиши, аҳоли шу табақаси барча вакиллари манфаатларининг хусусиятларини ҳисобга олиши керак. Лекин мақсадларимиз ягона бўлиши лозим: барчамиз биргалашиб бутун жумҳурият турмушини яхшилашимиз зарур.

Фақат комсомол съездигина ёшлар ҳаракати қандай йўналишда боришини ҳал этиши мумкин. Съездда баҳслар кўп бўлади, ўткир мунозаралар авжига чиқади. Фақат энг муҳимини унутмаслик керак. Ҳар қандай бирлашма, ҳар қандай фирқа нафсоният кайфиятидаги айрим кишилар қандай чиройли сўзлар билан ниқобланишмасин, уларнинг манфаатларини эмас, балки халқ манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилиши лозим.

Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. Каримов комсомол съезди делегатларининг кўпдан-кўп саволларига жавоб қайтарди.

Учрашувда Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг иккинчи котиби А. С. Ефимов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг котиби Ж. Ҳ. Ҳамидов, КПСС Марказий Қўмитасининг масъул ходими Е. А. Новожилов, Президентлик Кенгашининг аъзоси, жумҳурият ёшлар ташкилотлари қўмитасининг раиси А. Х. Саидов, жумҳурият комсомоли Марказий Қўмитасининг биринчи котиби А. Н. Носиров қатнашдилар.

(ЎзТАГ мухбири).

ЛАУРЕАТЛАР ШАРАФЛАНДИ

Кеча В. И. Ленин номидаги Халқлар дўстлиги саройида Ўзбекистон ва мамлакат Ленин комсомоли мукофотлари лауреатларини шарафлаш маросими бўлиб ўтди. Уларга лауреатлик дипломлари ва нишонлари топширилди. Тантанали қисмдан кейин делегатлар Ўзбекистон ЛКЁИ XXIV съездига бағишланган ёш қўшиқчиларнинг «Камолот-90» жумҳурият конкурси қатнашчилари бўлдилар.

XXIV Ўз ЛКЁИ СЪЕЗДИ

Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг биринчи котиби А. НОСИРОВ маъруласи

Кеча жумҳурият кашшофлари слёти ўз фаолиятини тубдан янгилашни эълон қилди. Биринчи маротаба, кашшофлар ташкилоти ривожланишининг Устави ва Ҳаракатномаси қабул қилинди. Энди ҳамма гап амалий ишда. Болаларнинг ўз ташкилотини сақлаб қолиш ва янгилашга бўлган эҳтиёжини инобатга олган ҳолда. биз унинг мустақилликка интилишини қўллаб-қувватлаймиз.

Биз кашшофликка молиявий ёрдам масалаларини ҳал қилишимиз, унинг ўз моддий базасини яратишига кўмаклашишимиз, кашшофлар ходимларининг таҳсил олишига кўмакчи бўлишимиз керак. Сизларнинг ҳукмингизга Ўзбекистон жумҳурият кашшофлар ташкилотига «Ленин учқуни» ва «Пионер Востока» рўзномаларидан тушадиган даромадни бериш масаласи ҳавола этилади.

Съезднинг ваколати шундайки, иттифоқимизнинг Ҳаракатномасига оид ҳужжатлар юзасидан ҳал қилувчи сўзни делегатлар айтишади. Бу ҳужжатлар юзасидан якуний муҳокамалар махсус мунозара марказларида бўлиб ўтади. Лекин муҳими, принципиал фикрлар айнан шу ерда айтилса маъқул бўларди.

Иттифоқимизнинг янги моделини муҳокама қилганда БЛКЁИ билан ўзаро муносабатларимиз устида тўхталмасак нотўғри бўлади. Комсомолнинг XXI съездидан кейинги ўтган маълум босқичда съездда рўй берган ўзгаришлар федерация субъектларининг марказ билан муносабатларини қониқтирарди. Бироқ, ҳаёт шуни кўрсатдики, федерация субъекти сифатида жумҳуриятлар ёшлар иттифоқларининг жуда кўп ҳуқуклари чегаралanganидан, Бутуниттифоқ комсомолининг сиёсатини ишлаб чиқишдаги иштироки жуда ҳам озлигидан далолат бермоқда.

Бизнингча, марказ билан ва бир-бири билан федерация субъектларининг икки томонлама шартнома муносабатларига ўтиши муқаррар вужудга келди. Бу келгуси йилнинг баҳорида ўтадиган БЛКЁИнинг XXII съезди ҳужжатларида ўз ифодасини топса ажаб эмас.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон жумҳуриятлари ёшлар иттифоқлари билан ҳамкорлик қилиш биз учун асосий йўналиш бўлиб қолаверади. Бизнинг дастлабки ҳамкорлик шартномамиз давр синовидан ўтди. Эндиликда ёшлар иттифоқларимиз ўртасидаги анъанавий алоқаларни мустаҳкамлашга ёрдам берадиган иккинчи шартнома имзоланди.

Тараққиётнинг янги шароитларида Ўзбекистон комсомоли халқаро алоқаларини ривожлантиришга катта эътиборни қаратиш лозим.

Ҳозир бу иш асосан Ўзбекистон ССЖ ёшлар ташкилотлари қўмитаси орқали олиб борилаётир. Ҳисобот даврида Афғонистон, Югославия демократик ёшлар ташкилотлари билан алоқалар мустаҳкамланди. Ҳиндистон, Қурия ёшлари билан алоқа қилиш соҳалари белгиланди. Лекин, назаримда, биз энди воситачиларсиз бевосита хорижий эл ёшлари билан алоқа қилишга ўтишимиз керак. Ўзбекистоннинг янгиланган комсомоли Жаҳон Демократик ёшлар федерациясининг мустақил аъзоси бўлиши мумкин. Осиё ва Тинч океан минтақасида ёшлар ҳаракатини ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшишимиз мумкин, деб ўйлайман.

Янгиланган сиёсий системада жумҳурият комсомолининг Ўзбекистон Компартияси билан муносабатлари ҳақида шуни эътироф этиш кераккки, ҳозирги даврдаги зиддиятлар партия ва комсомол муносабатларини мураккаблаштирди. Ёшларимизга номигагина ташкилий мустақил иттифоқ эмас, балки комсомолнинг характерига мос келадиган мустақиллик керак. КПСС XXVIII съезди «Фирқанинг ёшлар сиёсати тўғрисида»ги резолюциясининг сиёсий кучи ҳеч кимда шубҳа туғдирмайди. Фирқа ёшлар сиёсатининг фаоллашуви, унинг давлат ёшлар сиёсатини амалга ошириши муносабатларни яхшиланишига олиб келиши мумкин. Ўзбекистон Компартияси XXII съездининг яқинда бўладиган иккинчи босқичида ёшлар тўғрисида махсус резолюция қабул қилинса мақсадга мувофиқ бўларди.

Ўзбекистон ССЖ Олий ва маҳаллий Шўроларга баҳорги халқ депутатлари сайловлари Ўзбекистон комсомоли учун сиёсий етуклик сари имтиҳон бўлди. У биринчи бор бу сайловларга сиёсий ҳаракат дастури билан мустақил ижтимоий-сиёсий ташкилот сифатида чиқди.

Бироқ Марказий Қўмита, комсомол қўмиталари, ёшлар матбуоти ёшларнинг, жамоатчиликнинг эътиборини етарли даражада ана шу сиёсий ҳужжатга жалб эта олмадилар. Комсомолнинг сиёсий ўз-ўзини белгилаб олишга бўлган дастлабки уринишлари амалда сезилмай қолди; жамоатчиликнинг қўллаб-қувватлашига эришилмади. Жумҳурият ва маҳаллий даражада сайлов мавсумини амалга оширишнинг аниқ тактикасини ишлаб чиқишга муваффақ бўлолмадик. Фирқа қўмиталари томонидан ҳам ўз сиёсий мустақиллигимизни қўллаб-қувватлашни кўрмадик.

Олий ва маҳаллий Шўроларга сайланган ёш халқ депутатлари янги қонунлар ва қарорлар ишлаб чиқишда фаол иштирок этишмоқда. Кўплаб қабул қилинган ҳужжатларда уларнинг хизмати бор. Лекин, бизнинг фикримизча, ёш депутатларимизнинг энг асосий вазифаси ёшлар сиёсати дастурини ишлаб чиқишга ва уни қабул қилишга таъсир ўтказишдир.

Делегат ўртоқлар!

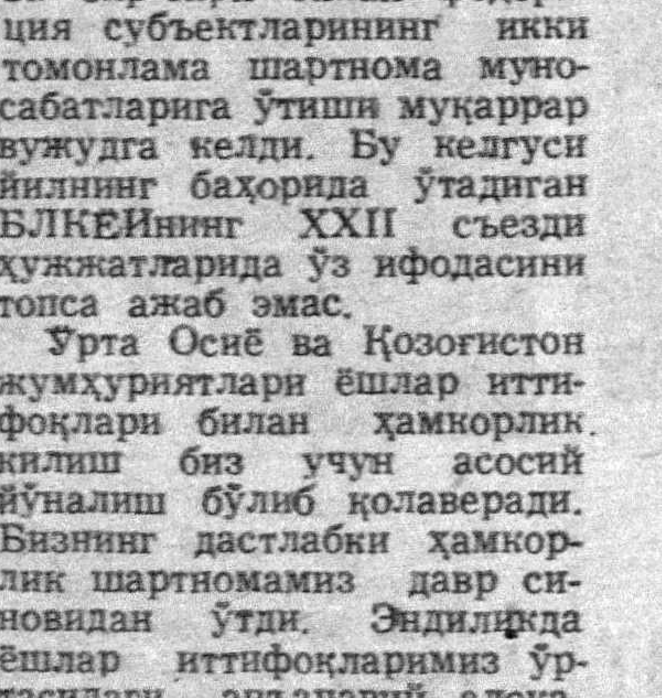
Ҳозирда ўзининг ваколатини топшираётган Ўзбекистон комсомоли Марказий Қўмитаси ўз ҳисоботида амалга оширилган ишларнинг мазмунини майда-чуйдасигача баён қилишни ўз олдига мақсад қилиб қўйгани йўқ. Асосий масалалар ва уларнинг моҳиятини очиб беришга ҳаракат қилинди, холос.

Марказий қўмита комсомолдаги ҳозирги вазиятнинг мураккаблиги ва зиддиятлилигини, Ўзбекистон комсомолида туб ўзгаришлар қилиш зарурати́ни англашни Сизларга етказишга ҳаракат қилди. Бугунги кунда олдимизда икки йўл бор. Биринчи йўл моҳияти жиҳатидан ҳеч қандай туб ўзгаришларни амалга оширмай, ортиқча жон куйдирмай, ташкилотимизнинг тешик-ямоқларини суваб чиқишдан иборат. Бунда биз яна маълум давргача осойишта яшашимиз мумкин, аммо бу ҳолда Иттифоқимиз аъзолари биз билан қолишармикан? Ёки комсомолнинг бор-йўғи мавқейига ҳам батамом путур етказиб қўймаймизми?

Иккинчи йўл эса комсомолни тубдан қайта қуриш, уни кенг ёшлар оммаси манфаати учун хизмат қилишга йўналтиришдир. Бу осон йўл эмас. Гўё эртаклардаги «борса келмас» йўл бошида катта умид, эзгулик сари отланаётган йўлчига ўхшаймиз. Лекин қийинчиликлардан қўрқсак, ўзимизнинг мана шу омонат тинчимизни, эртаси қоронғу хотиржамлигимизни ўйлайдиган бўлсак, унда комсомолнинг бири икки бўлмайди.

Мана шунинг учун ҳам бу ишга жазм қилишимиз керак. Ёш авлодни ижтимоий ҳимоя қилиш учун, сиёсий ва иқтисодий мустақилликни қарор топтириш учун ҳам бу ишга жазм қилишимиз керак.

Биз учун бошқа йўл ҳам, бошқа имконият ҳам берилмаган.

Суҳбатдошим — Ўрмонжон УСМОНОВ, Фарғона вилояти Бағдод ноҳияси комсомол қўмитаси котиби — ўқувчи-ёшлар бўлими мудири, ноҳия кашшофлар кенгашининг раиси.

Ҳаммаси

— Яқинда мактаб ўқувчиларидан бири менга ғалати савол бериб қолди: кечирасиз ўртоқ котиб, фирқа ҳақида ўтмишда қанчадан-қанча ҳамду санолар ўқиб келдик. Эндиликда эса унга тобора кўпдан-кўп қора чаплаяпмиз. Авваллари комсомолга фирқадан ибрат олгин, деб уқтирилларди.

— Ҳар қалай сиз «бош қотирма» тарзида жавоб берган бўлсангиз керак?

— Қайсидир маънода шундай деса ҳам бўлади. Чунки бу саволга аниқ бир жавоб ҳозирча ҳеч қайси қўлланмада йўқ. Шундай бўлишига қарамай ўзимча, ўз тажрибамдан, ҳаёт фаолиятимдан келиб чиқиб жавоб қайтардим. Талаба бундан қониқдими, йўқми, буниси менга қоронғу.

— Бевосита ўқувчи-ёшлар билан шуғулланар экансиз. Таҳсинга сазовор бирор бир иш ёки ташаббус ҳақида мисол келтира оласизми?

— Нима десам экан, — у кулимсирайди саволингиз сал ғалатироқ туюлди менга. Чунки комсомол ташкилотининг, ноҳия кашшофлар кенгашининг олиб бораётган ишлари шу қадар серқирралики, уларни икки оғиз гап билан ифодалаб бўлмайди. Сиз ибратли ишлар ҳақида сўрадингиз. Бир мисол келтирай. Ўтган йилнинг июнь ойларида каш-

МУСТАҚИЛ БЎЛА ОЛАМИЗ...МИ?

Ўзбекистон ЛКЁИнинг навбатдаги XXIV съезди жумҳурият комсомоли тарихида биринчи марта Ҳаракатнома ва Устав қабул қилади. Бу сўзсиз, аҳамиятли воқеадир. Лекин бу ҳужжатлар қабул қилингандан сўнг уларни амалга ошириш бўйича аниқ ва қатъий ҳаракат қилинмаса, қоғозлар ўз-ўзидан бизга ҳеч нарса бермайди. Шунинг учун «ғоявий мулоҳазалар» (радикаллар ва консерваторлар, ёш коммунистлар ва ёш социал-демократлар) бўйича бўлиниб кетмаслик, балки умумий муаммоларни ҳал қилиш мақсадида бирлашиш жуда муҳимдир. Қолаверса, съезднинг аҳамияти фақат ҳужжатларга қараб эмас, балки жумҳурият комсомолларининг ёшлар орасидаги мавқеига қараб баҳоланади.

Мамлакатдаги сиёсий ва иқтисодий аҳволнинг оғирлашиши, аҳолининг асосий қисми, айниқса, ёшларнинг ҳаёт даражаси пасайиб кетиши, миллатлараро муносабатларнинг кескинлашуви, жиноятчиликнинг ўсиши шароитида Ўзбекистон комсомоли афсуски, бирор жўяли таклиф қилишга тайёр эмаслигини кўрсатиб қўйди. Ёшлар иттифоқи ҳали янги шароитдаги ўз ўрнини аниқлаб олганича йўқ.

Ўзингиз мулоҳаза қилинг. ССЖИ Давлат ҳисоб қўмитасининг маълумотларига кўра, 1989 йилда Ўзбекистондаги ёш оилаларнинг ўртача даромадлари мамлакат бўйича ўртача кўрсаткичдан 1,6—1,7 марта кам бўлган. Мамлакат бўйича кам таъминланган оилаларнинг аксарияти бизнинг жумҳуриятга тўғри келади.

Эртанги кунда бизни нималар кутаяпти? Бозор муносабатларига ўтиш шароитларида ёшлар янада оғир аҳволга тушиб қоладилар, деб қўрқаман. Эртага мактаб, ҳунар-техника билим юрти, билимгоҳ ва олий ўқув юртининг битирувчилари, ССЖИ Қуролли Кучлари сафидан бўшатилганлар иш билан таъминланишларига қатъий кафолатлар борми? Бундан ташқари ҳар бир ёш мутахассис ҳозирги ўқув системасида замонавий талабларга жавоб берувчи билим ва қобилиятга эгами? Дипломли, лекин зарур малакага эга бўлмаган мутахассис кимга керак? Хуллас, ўйлантирадиган муаммолар кўп.

Съезд вакиллари ёшлар ҳаётида жумҳурият комсомоли мавқеини белгилай оладилар ва белгилаб беришлари шарт. Бундан ташқари биз йигит-қизларимизнинг фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқларини ҳимоя қилишимиз, жумҳуриятимизнинг иқтисодий ва сиёсий мустақилликка эришишига ҳам ҳисса қўшмоғимиз лозим. Бу мақсадда биз Ўзбекистон Коммунистик фирқаси, барча демократик ҳаракатлар билан ҳамкорлик қилишимиз керак.

Ш. ҚОСИМОВ,
БЛКЁИ XXI съезди, Ўзбекистон ЛКЁИ XXIV съезди делегати, Ўзбекистон ЛКЁИ Тошкент вилоят қўмитасининг котиби.

Вазирликда бўлган мунозара

Ҳар йили жумҳуриятимиз олий билимгоҳларини, дорилфунунларини, кўплаб йигит-қизлар битириб чиқмоқдалар. Аммо уларнинг ҳаммаси ҳам маълум йўналишда таҳсил олган мутахассислигининг моҳир устаси бўлиб етишмаяптилар. Куни-кеча Ўзбекистон ССЖ Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида комсомол съездининг делегатлари — талабалар билан учрашув бўлиб ўтди.

Учрашувда иштирок этган олий ва ўрта махсус таълим вазири Ш. О. Алимов, вазирлик раҳбарияти аъзолари Э. И. Фозилов, С. З. Ғуломитдинов, Ю. И. Каплун, А. Усмонов ўртоқлар комсомол съезди делегатларини қизиқтирган барча саволларга жавоб бердилар.

Тошкент политехника олий билимгоҳининг талабаси, Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасининг Бюро аъзоси Адиба Қосимова вазирдан жумҳурият олий ўқув юртларида билар-билмас қўлланилаётган хўжалик ҳисобидаги ўқитишга бўлган муносабатларини сўраганда, Шавкат Орифжонович: «Биз олий ўқув юртларимизни тўлиқ равишда хўжалик ҳисобига ўтказилишига қаршимиз. Бизнингча, таълим соҳаси, бозор иқтисодига ўтиладиган вақтда давлат қарамоғида бўлмоғи лозим», деган фикрни билдирди.

Назаримда, Сирдарё педагогика олий билимгоҳининг талабаси А. Аҳмедовнинг саволи барча ўқувчи-ёшларни, талабаларни ташвишга солмоқда. У вазирлик бозор иқтисодиётига ўтилиши билан талабалар, ўқувчи-ёшлар стипендияси яна ошадими деб сўради. Ш. О. Алимов ўз жавобида «Ҳозир жумҳурият Олий Кенгашига бир таклиф тайёрлаяпмиз. Вазирликнинг фикри қатъий: бозор иқтисодига ўтилиши билан талабалар, ўқувчи-ёшлар стипендияси миқдори яна оширилмоғи керак. Яъни уларга компенсацияси ҳисоби тўланиши лозим», — деди.

— Кириш имтиҳонларига бу йилдан бошлаб янгиликлар киритилди. Жумҳурият фан олимпиадаларининг ғолиблари олий ўқув юртларига имтиҳонсиз қабул қилиндилар — деди олий ва ўрта махсус ўқув юртлари Бош бошқармасининг бошлиғи С. З. Ғуломитдинов. — Бу йил шу тариқа қабул қилинган талабалар сони 500 дан ошди. Айрим фанлардан имтиҳонларни мактабларнинг сўнгги — бир йили давомида олишни мўлжаллаштирмоқдамиз. Яъни абитуриент кириш чоғида битта — мутахассисликка оид фандан имтиҳон топширади, холос. Бу йилнинг ўзида шу тариқа Тошкент машинасозлик олий билимгоҳига қабул қилинганларнинг сони 400 нафарга етди.

Ҳа, янгиликлар аста-секинлик билан жорий қилинмоқда. Бироқ муаммолар, ечимини кутаётган масалалар тўлиб-тошиб ётибди.

Келаси йил Америка Қўшма Штатларига ўқиш учун жумҳуриятимиздан 40 нафар талабаларнинг жўнаб кетиши режалаштирилмоқда. Лекин инглиз тилида бемалол сўзлаша оладиган ёшларни излаш мушкулликлар туғдирмоқда.

Ана шу мавжуд муаммолар қуршовида бир нарса шубҳасиздир. Биз қанчалар барча камчиликлар учун олий ўқув юртларини, вазирликни айбламайлик, ўқишга, ишга бўлган ўз муносабатимизни, хорижий тил ўрганишга бўлган ҳафсаламизни ўзгартирмас эканмиз, бизнинг барча гапларимиз, уринишларимиз беҳудадир.

Равшан АЛИМОВ.

Нигоҳлар умиди сўнмасин

Нигоҳлардан нималарни уқиш мумкин? Улардан уққан маънолар ҳар доим ҳам тўғри чиқадими? Бу саволга «ҳа» деб жавоб бера олмаслигимиз табиий. Лекин шундай ҳолатлар бўладики, хаёлингдан нималар кечаётганини нигоҳларинг ошкор этиб қўяди.

Мустақилликка эришиш довонига етиш қанчалик мушкул. Бу ҳар қадамда сезилмоқда.

Куни кеча Тошкентдаги Санъат саройида ўз ишини бошлаган Ўзбекистон комсомолининг XXIV съезди делегатлари комсомолда тўпланиб қолган йирик муаммоларни ҳал этмоқ учун йиғилдилар.

«Съездолди мунозараси» ойнасўзи остида вилоят комсомол қўмиталарининг саркотиблари ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришган эди. Уларнинг кўпчилиги «Комсомол инқирозга учраганми?» деган саволга «ҳа» деб жавоб беришган. Аслида аҳвол қай ҳолатда? Инқирозга учраган деб ҳисобловчиларнинг ўзлари ўша ташкилотга раҳбарлик қилмоқдалар-ку. Ё ишлаш, фаолият кўрсатиш бошқа-ю, баҳо бериш бошқачароқми?

Ушбу суратларга, жиддий нигоҳларга қараган киши хаёлига бир гап келади. «Бу нигоҳлар жиддийлиги шунчаки ҳолатми ё кўрилаётган масалага бўлган муносабатми?» Агар улар комсомол ишида ҳам шунчалик жиддий нигоҳли бўлсалар бугунги ташвишли ҳолга сабабни қаердан излайлик?..

Ҳар бир съезд тарихда бирор ном билан ўз изини қолдиради. Бу съезд қандай ном олар экан? Бу интиқ нигоҳлар кутган орзулар амалга ошармикин? Саволлар тизгинсиз... Жавоблрга эса шошилмайлик. Ҳали съезд давом этмоқда. Умид қилишга имкон, хулоса чиқаришга эса ҳали вақт бор.

Сураткаш Е. БОТИРОВ.

Ўзимизга боғлиқ

шофларнинг ташаббуси билан ноҳиямизда «Меҳр» клуби ташкил этилди. Бу клубнинг асосий вазифаси ноҳиямиз ҳудудида яшовчи ногиронларга, байналмилал жангчиларга ва боқувчисиз оилаларга озми-кўпми ёрдам беришдир.

— Менимча, ҳамма иш ҳам жойида бўлмаса керак. Албатта ҳар бир ташкилотнинг ўзига яраша ташвишлари, муаммолари бўлади...

— Тўғри, айтдингиз. Ҳадеб муаммоларни гапиравериш, санаб ўтиш билан улар ўз-ўзидан ҳал қилиниб қолинмайди. Гап билгунча иш билгин дейди халқимиз. Бизда ҳозирги муаммолардан бири ноҳиямиздаги 47 та мактабдан бирортасида ҳам сузиш ҳавзаларининг йўқлигидир. Ваҳоланки, болаларнинг сузишни билмасликлари туфайли кўпгина кўнгилсиз воқеалар рўй бермоқда. Шу боисдан ҳам биз ноҳия раҳбарлари билан маслаҳатлашиб, келгусида ҳеч бўлмаса бир-бирига яқин икки-уч мактаб ҳудудида сузиш ҳафзаларини бунёд этишни режалаштираяпмиз.

— Съездда сўзга чиқиш имконияти берилса, нима ҳақида гапирган бўлардингиз?

— Энг аввало комсомол обрўси ҳақида гапирган бўлардим. Қолаверса, бизнинг водий учун энг ўткир бўлган муаммо: ишсизлар ҳақида сўзлардим. Яна комсомол ходимларининг келажаги ҳақида тўхтардим. Мен буларни бекордан бекорга шунчаки айтаётганим йўқ. Ўзингиз ўйлаб кўринг, ўша машъум Фарғона воқеаларининг асл сабабларидан бири ишсизлик эканлиги ҳақида қанчадан-қанча гапирилди. Иттифоқ ҳукумати эса водийда бир неча йирик саноат корхоналари қуриш ҳақида қарорлар қабул қилиб, кўрсатмалар берди. Амалда эса-чи? Ҳеч нарса қилингани йўқ. Яқин ўртада ҳам бирон бир конкрет иш қилинишига шахсан менинг кўзим етмайди. Фақат бизнинг комсомол ташкилотининг ҳисобига қараганда ноҳиямизда 1,5 мингдан ортиқ ишсиз бор. Булар асосан ёшлар.

Комсомол ходимининг келажаги ҳақида ҳам бир мисол: «Москва» давлат хўжалигининг комсомол котиби ўринбосари бўлиб ажойиб ташкилотчи Гулноза Ҳамидова бир неча йил ишлади. Лекин ўринбосарлик, «штати қисқаргач, қанча уринмайлик унга бирон бир бир дурустроқ иш топиб бера олмадик. Ахир унинг мутахассислиги олим-агроном. Йиғим-терим кампаниясида у пахта терди. Ҳозир эса қарангки, шундай ёш бир мутахассис ишсиз уйда ўтирибди. Мана шундай ёшларни кўрганда юрагим ачишиб кетади. Қўлимдан бирор бир амалий ёрдам қелмаганидан уялиб кетаман.

Мусоҳабани З. ОРТИҚХУЖАЕВ олиб борди.

Сўз—комсомол фахрийларига

МЕНИНГ ИСТАКЛАРИМ

Ҳурматли комсомоллар!

Ўзбекистон комсомолининг катта анжумани кунларида мен ўз дилимдаги фикр ва истакларимни сизларга баён этишни лозим деб топдим. Бу менинг фақат истакларим эмас, бурчим ҳам деб биламан.

Мен Ўзбеклар диёрида 60 йилдан бери яшаб келаяпман. 1930 йилда Бухоро шаҳрида илк бор яшай бошлаганимдаёқ ўзбекларнинг очиқкўнгил, меҳмондўст, меҳр-шафқатли эканлигини кўрганман.

Сурхондарё вилоятида яшаётганимга ярим асрдан ошди, аниқроғи 51-йил тўлди. Ана шу умрим беҳуда ўтмади. Ўзбекистоннинг учта вилоятида, Бухоро, Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида яшадим, меҳнат қилдим. Мен қаерда яшамайин, у ернинг фуқароси бўлиб қолдим. Тўйида ҳам, маъракаларида ҳам халқ билан бирга бўлдим. Урф-одатларини ўргандим.

Комсомол ва фирқа ташкилоти аҳволимни сўраб турганлари, мажлис ва байрамларда иштирок этишга таклиф этиб, мукофотлар бериб турганлари учун катта раҳмат айтаман.

Аслида мен Уралданман. Ёшим 82 да. Оренбург вилоятида туғилиб-ўсдим. 1922 йили комсомол сафига кирдим. Ленин ҳали ҳаёт пайтидаёқ ленинчи ёшлар сафига аъзо бўлиб кирганимдан жуда фахрланаман. У пайтларда янги тузумнинг душманлари тиш-тирноғи билан комсомолларга қарши курашарди. Комсомол билетини биз яшириб, жуда эҳтиётлаб сақлардик. Баъзи иродасиз, қўрқоқ комсомоллар эса аъзолик билетларини топширганликларини ҳам кўрдик. Бундай иродасиз ёшлар ҳозир ҳам учраб турившини кўриб ачинаман.

Шахсан менинг фикрим шуки, якка ўзим қолган тақдирда ҳам Ленин комсомоли, Ленин фирқаси билетини ҳар қандай авҳолда ҳам топширмайман. Чунки Ленин ҳаётлигида олганман, умримнинг охиригача сақлайман.

Бизнинг кўп миллатли она-Ватанимиз ҳаммамиз учун тенпа-тенгдир. Бу ер меники, у ер сеники, дейиш нотўғри. Ким қаерда хоҳласа, ўша жойда яшаши мумкин. Аммо ўша юртнинг тили, урф-одатларини ҳурмат қилиши керак.

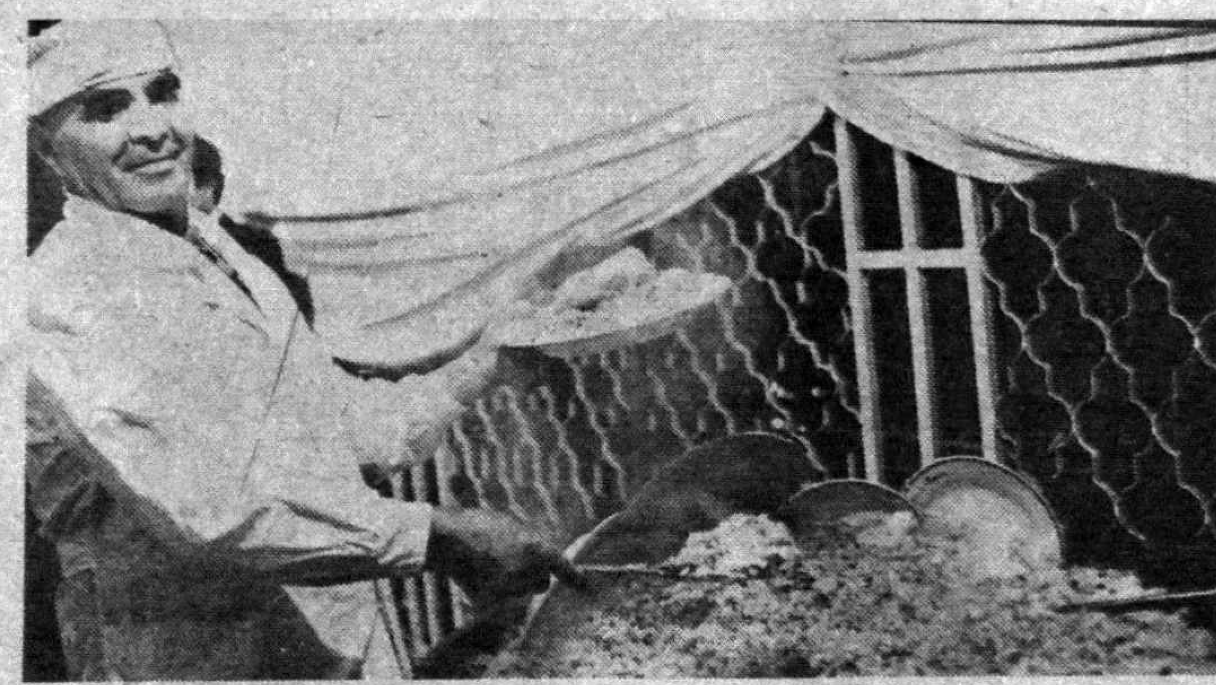
Биз ветеранлар қайта қуриш даврининг комсомоллари яна буюк жасоратлар, қаҳрамонликлар кўрсатади, деб ишонамиз.

ФАЙЗУЛЛА ўғли АЙСИН.

КОМСОМОЛ ОШИ

«Комсомол оши». Бу иборани илгари ҳеч эшитганмисиз? Йўқ, дейсизми? Тўғри, биз ҳам эшитмаганмиз. Зеро, шу пайтгача бунақаси ҳали бўлмаганди. Айниқса, комсомол Марказқўми котибларининг ўз номларидан ош бериб, дўппи-ю, чопон кийиб, «Келинглар азиз меҳмонлар, қани ичкарига марҳамат!» деб қўл қовуштириб делегатларни кутиб олганликларини ҳеч ким кўрмаган бўлса керак.

Нима ҳам дердик, замон ўзгаряпти, одамлар ўзгаряпти, шу жумладан, раҳбарлар ҳам. Шояд ана шу ўзгаришлар яхшиликка бўлиб комсомол ҳам ўз қаддини тиклаб олса...

Е. БОТИРОВ суратлари.

ФАВҚУЛОДДА ҲОДИСА

Марказқўм биносида қулоғимизга миш-миш чалиниб қолди: съезд арафасида бир комсомол аъзолик билетини ташлаб кетганмиш...

Сўраб, суриштириб ҳужжат эгаси Тошкент вилоятидан эканлигини аниқлаб (афсуски, исми шарифини билолмадик) комсомол ташкилотлари бўлимининг шўъба мудири Х. Муслимовга учрашдик.

— Ким айтди ташлаб кетди, деб? — жавоб қилди у. — Тўғри, билетни менга эгасига топшириб қўйгин, деб олиб келиб беришди. Йўқотиб қўйгандир, тушириб қолдиргандир. Фамилияси? Нима қиласиз фамилиясини? Ҳозир аниқлаб беролмайман, вақтим зиқ. Унақа гапни қўйинглар. Шов-шув кўтариш керак эмас. Съезддан кейин бафуржа гаплашаверамиз.

Яна қоровул кампирга учрашдик.

— Фамилиясига эътибор қилмабман-а. Фақат... 89-йилдан бери аъзолик бадалини тўламаган экан. Бунисини эслайман...

ҚУТЛАЙМИЗ!

Қувончли хабар: съезд ишида қатнашаётган делегатлар — Фарғона вилояти Бувайда ноҳияси санитария-эпидемиология станциясининг шифокори Маъмурахон Исмоилова, Қорақалпоғистон Мухтор Жумҳурияти кашшофлар ташкилотининг раиси Гулнора Алланиёзова, Наманган вилоят, Чуст ноҳия комсомол қўмитасининг иккинчи котиби Ҳабибулло Раҳматиллаев ва Тошкент вилояти Бўка ноҳияси комсомол қўмитасининг биринчи котиби Юсуфжон Зоировнинг туғилган кунлари съезднинг биринчи кунига тўғри келди. Қўшалоқ байрам муборак, соғ-саломат бўлиб юринг, оилаларингизга тотувлик, ишларингизга ривож доим ёр бўлсин, азиз дўстлар!

Делегат ижодидан

Лоқайд одам

Яшаяпсан наҳот сен ҳамон,
Ўз-ўзингга ясаб ипсиз дор.
Туйғуларга бўйсунмай бир он
Муҳаббатни босганича қор.
Наҳот сенга ёт — бу оламнинг
Дарддан ўксиб тўккан кўз ёши.
Лоқайдлигинг жабрида ғамгин.
Туғаб борар менинг бардошим.
Қара, ҳаёт қандай чиройли,
Наҳот булар ўтолса, беун,
Ахир сендан қолиб кетмасми,
Пой остингда ўлаётган кун...

Биламан

Биламан... тун бастин бўйлаб чиқасан,
Безовта юлдузлар ҳамроҳ йўлингда.
Исмимни пичирлаб тонг уйғотасан,
Айтмоқчи бўлганинг — сўзлар тилингда.
Биламан... гоҳида тониб кетасан.
Юрагинг сиғдирган муҳаббатдан ҳам.
Қора кўзларимни ёшлаб кетасан.
Ахир киприкларинг ҳижрон-ғамдан нам...

Майли

Майли кетай тоғларга бутқул,
Дардларимни тоғлар тингласин,
Маломатдан тўйиб оқарган,
Сочларимни ҳижрон тарасин.
Тушунмади ҳеч ким бу ерда,
Тангри ўзинг қилдингку адо.
Изсиз дунё кезар руҳимда,
Бандалигим ростмиди худо!

Сағима СОЛИҲОВА,
Беруний ноҳияси.

XXIV Ўз ЛКЁИ СЪЕЗДИ

ДЕЛЕГАТ ОВОЗИ

МАХСУС СОН

Мана орзиқиб кутган дамлар ҳам етиб келди. Ўзбекистон комсомолининг навбатдаги XXIV съезди ҳам ўз ишини бошлади. Бу съезд жумҳурият комсомолининг келгуси тақдирини, унинг келажакдаги ролини белгилаб бериш билан ёшлар ҳаётида муҳим воқеа бўлиб қолади. Ўтган 23 та съезддан ўта фарқли бўлиб, бу анжуманда биринчи марта жумҳурият комсомоли ўз Устави ва Ҳаракатномасига эга бўлади.

Съезд ҳал қилишига ишонаман

Бу съездга делегатлар сайлашда катта эркинликлар берилди. Кенгайтирилган пленум ва йиғилишларда делегатлар муқобиллиқ асосида сайланди. Мисол учун бизнинг Марғилон шаҳри комсомол қўмитасининг кенгайтирилган пленумида 40 нафар номзоддан 8 нафар делегат сайланди, шаҳар комсомол қўмитаси барча бошланғич комсомол ташкилотларида ушбу сайланган делегатлар билан учрашувлар ташкил этди. Ёшлар бу учрашувларда ўзлари сайлаган делегатларга топшириқлар, комсомол тақдирига боғлиқ таклифларни билдирдилар.

Кўриниб турибдики, жумҳурият комсомолининг бу съезди кескин мунозараларга бой бўлади.

Комсомол...

Буни ҳар ким ҳар хил тушуниши табиий. Кимдир комсомол инқирозга учраган ташкилот деб, кимдир комсомол фирқа хизматкори, яна кимдир комсомол фақат бадал йиғиштириш билан овора бўлган ташкилот деб билади. Буларнинг ҳаммасида бироз ҳақиқат бордай. Лекин, мен юқоридаги фикрларга қўшилмайман. Комсомолнинг ёшлар ўртасидаги обрўси етарли. Комсомол ҳеч қандай инқирозга учрагани йўқ. У ҳозирги кунда фирқа билан тенг ҳуқуқли ташкилотдир.

Съездда комсомолнинг Устави ва Ҳаракатномаси муҳокама этилар экан, бунга аввало катта тайёргарлик даркор. Ҳа, ҳамма нарсани жумхурият комсомолининг XXIV съезди ҳал этади.

Ахатжон ЙЎЛДОШЕВ,
Марғилон шаҳар бадиий тикувчилик фабрикаси комсомол қўмитаси котиби.

Комсомолга жўшқинлик керак

Суҳбатдошимиз — Ҳусан Бобожонов, Ф. Энгельс номли Тошкент Давлат чет тиллар олий билимгоҳининг IV-курс толиби, Ўзбекистон комсомолининг XXIV съездига Чилонзор ноҳиясидан делегат қилиб сайланди.

— Ҳусанжон, ёшлар рўзномасининг қайси сонини қўлга олиб варақламанг унда комсомол турмуши, унинг ҳаётдаги қувонч ва ташвишлари ҳақида куюнчаклик билан ёзилган мақолаларга кўзингиз тушади. Айниқса, бугунга келиб Ўзбекистон комсомоли съездолди мунозарасида турли муаммолар тилга олинди. Сиз ҳам ушбу мунозарада дилингизда сақлаб келаётган фикр-мулоҳазаларингиз билан ўртоқлашсангиз.

— Ҳа, «Ёш ленинчи»нинг съездолди мунозараси қизғин тус олди. Комсомол ҳаётида баҳсга сабаб бўлган кўплаб муаммолар йиғилиб қолган.

Қанчадан-қанча йигит ва қизлар авваллари комсомол эшигига илк қадам қўяётганларида «кирайми-йўқми» деб иккиланмаган. Ҳозирчи, «Комсомолга ўтиш зарурми?», «Умуман у ижтимоий-сиёсий ташкилот сифатида нима учун керак? Ундан қандай наф бор?» деган мунозара авж олди. Мана, энди шу комсомол эшиги бўсағасида турган ёшларни шубҳага солиб қўйдик. Улар энди бизнинг сафга иккиланиб қараяптилар.

Мени бир нарса ўйлантиради. Нима учундир кейинги пайтда шоир ва адиблар комсомол турмушини, унинг қувонч ва ташвишларини қаламга олмай қўйди. Ҳолбуки, авваллари эсингизда бўлса, А. Мухтор. Ў. Ҳошимов, А. Орипов ва бошқалар роман, қисса ва шеърларини комсомолга бағишлашган. Бу асарлар комсомолни ўз-ўзини англашга, фаол бўлиш, жасорат кўрсатиш ҳамда барчага ўрнак бўлишга илҳомлантириб келган. Сиз яна ўша роману достонлар таъсирида экан, деб ўйламанг мени. Ростини айтсам, ўша асарларда улуғланувчи маънавий қадриятларимизни қадрлайман. Комсомол турмуши ҳам қадриятларимизнинг катта бир бўлаги эди. Менимча улар ўз асарларини юқорининг кўрсатмаси билан яратмаганлар. Муҳими ўзлари ҳам комсомолда бўлганлар.

Мунозараларда тарихимиз қанчалик қораланмасин, барча қилинган ибратли ишлар юзига лой чапланмасин, ташкилот ёшлар ҳаётига жасорат, меҳнатсеварлиқ, курашчанлик хислатларини олиб кирган. Шунинг учун ҳам ўша пайтда у барчанинг эътиборини тортган. Ҳозиргидек лоқайдлик, ижтимоий ҳаётда тушкунлик кайфияти бўлмаган.

— Ўзингизни ўтмиш комсомолларидек жўшқин, жасоратли инсон деб ҳисоблайсизми?

— Қани энди тенгқурларим қатори менда ҳам бу фазилатлар тўкис бўлса...

— Сизни комсомол анжуманига вакил қилиб сайлашибди.

— Сайланганимдан бери тинчим йўқолди. Катта бир масъулият елкамдан тоғ бўлиб босиб турганга ўхшайди. Олий билимгоҳда учта масала юзасидан тортишувлар бўлаяпти. Бу масалаларни съезд минбаридан туриб айтишга тайёргарлик кўряпман. Биринчи масала: бозор иқтисодиёти шароитида талабаларнинг аҳволи. Иккинчиси: бизнинг олий билимгоҳдан қачон чет элда ўқиш учун талабалар юборилади? Хорижлик талабалар жумҳуриятимизда кўпчиликни ташкил этади. Лекин чет элларда ўқиётган ўзбекистонлик талабалар жуда кам. Йўқ, ҳисоби. Жумҳурият иқтисодий мустақилликни амалга оширса, иқтисодиётни бошқариш учун етук мутахассислар керак бўлади. Қани энди, ўзбекистонлик ёшлар АҚШ, Англия, Франция, Ҳиндистон каби хорижий мамлакатлардаги дорилфунунларнинг талабаси бўлсалар. Ниҳоят учинчи масала, комсомол яшаб қолиши учун, у демократик ижтимоий-сиёсий ёшлар ташкилоти сифатида фаолият кўрсатиши зарурлиги масаласини съезд минбаридан туриб айтаман.

Суҳбатни Зоҳиржон ҲАЙДАРОВ ёзиб олди. Муаллиф олган сурат.

ДХҚ: эшиклар очилмоқда

Ўзбекистон комсомоли XXIV съезди делегатларининг бир гуруҳи билан Ўзбекистон ССЖ Давлат хавфсизлиги қўмитаси ходимларининг учрашуви бўлиб ўтди.

Савол-жавоб, очиқчасига мулоқотга киришишдан аввал ДХҚ ходимлари ёшларни қўмита биноси бўйлаб кичик саёҳатга таклиф қилдилар. Меҳмонлар ДХҚ архиви материаллари, ДХҚ раҳбарлари ташаббуси билан ҳукумат қарори асосида тузилган жамоат алоқа маркази, чекистлар ҳаёти ва фаолиятига бағишланган жанговар шуҳрат хонаси билан танишиб чиқдилар.

Ўзбекистон ССЖ ДХҚ раисининг ўринбосари В. Антонов мулоқотни бошлаб, қўмитада қайта қуриш қандай бораётгани, ошкоралик, демократия ҳамда жамиятда мураккаб жараёнлар кетаётган бир шароитда кўндаланг бўлаётган янги муаммолар, бугунги кунда Давлат хавфсизлиги қўмитасининг турли соҳаларда олиб бораётган фаолияти ҳақида гапириб берди.

Шундан сўнг Ўзбекистон ССЖ ДХҚ фирқа ташкилотининг котиби О. Сулаймонов, жамоат билан алоқа марказининг бошлиғи Р. Акромов, тергов бўлимининг бошлиғи Г. Биндасов, бўлинма бошлиғи ўринбосари А. Благородов делегатларни қизиқтирган саволларга батафсил жавоб қайтаришди.

Учрашув сўнгида делегатлар илк бор бундай ошкора мулоқот ўтказишга имкон яратган Ўзбекистон ССЖ ДХҚ раҳбарияти ходимларига миннатдорчилик изҳор қилишди

Ф. ТУРНИЁЗОВ.

КОМСОМОЛ ОШИГА ДАЪВАТ

(4-бетга қаранг).

БИЗНИНГ МУЛОҚОТ

Жумҳурият барча вилоятлари комсомол етакчилари нуқтаи назари, фикр-мулоҳазалари хилма-хил. Лекин, бир хил мақсад-маслак йўлида хизмат қилаётган бу кишиларга бир хил саволлар билан мурожаат этдик.

1. Комсомол инқирозга учради, деб ўйлайсизми?

2. Ўзбекистон ЛКЁИнинг Устави ва Ҳаракатномаси лойиҳалари билан танишиб чиққансиз. Янги лойиҳага фикрингиз қандай?

3. Сиз жумҳурият комсомоли съездидан нималарни кутаяпсиз?

4. Мамлакатимиздаги кўп фирқалилик даврида комсомолни қандай тасаввур қиласиз?

Бекзод ЗОКИРОВ,
Самарқанд вилояти комсомол қўмитасининг биринчи котиби:

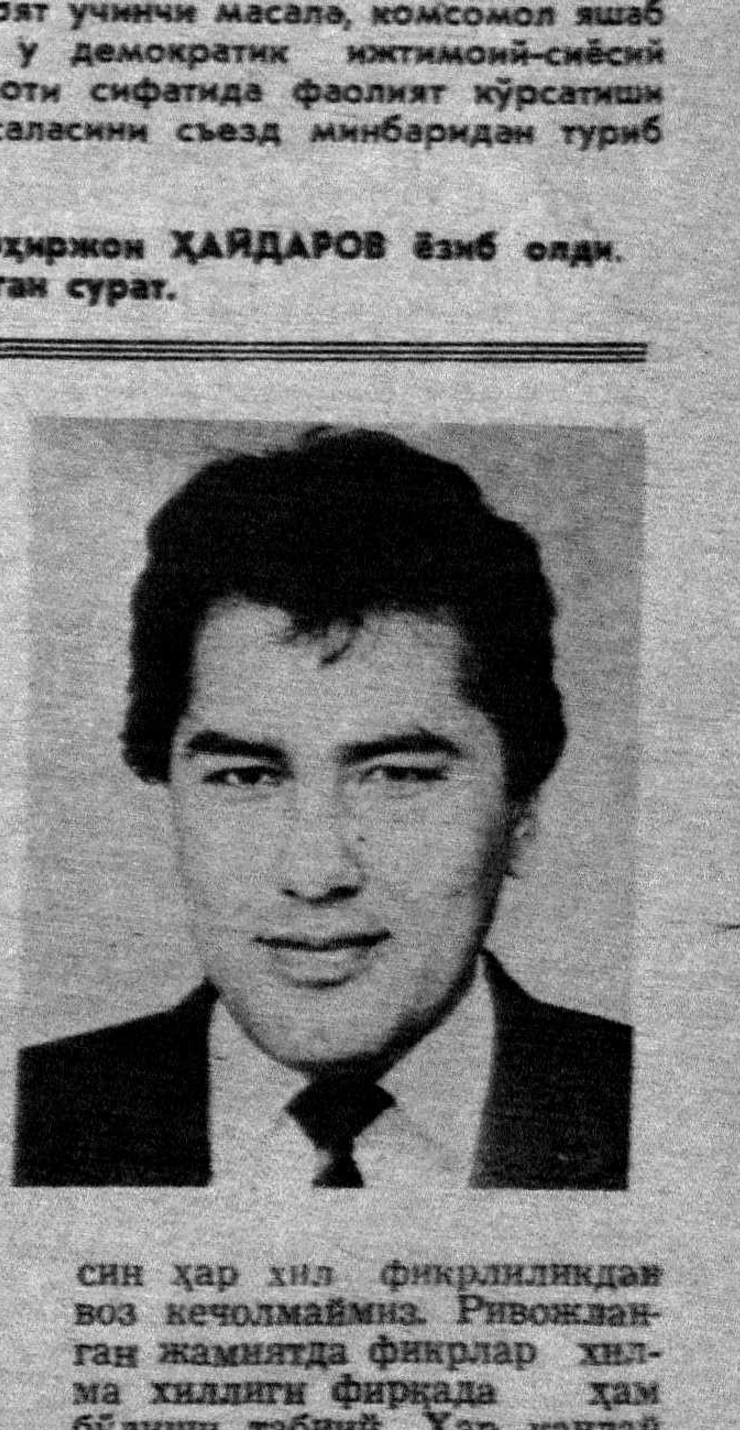
1. Кечаги баҳо бугун бизни қониқтирмаяпти. Шу маънода комсомол инқирозга учради, дейиш мумкин. Лекин комсомол ташкилоти барибир керак. Ҳозирги системада ёшларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қиладиган комсомолдан бошқа ташкилот йўқ. Ҳозирча шундай.

Бир томонни инкор қилмаслигимиз керак. Комсомолда буйруқбозлик, юқоридан кўрсатма бериш ҳоллари йўқолиб боряпти. Шахсан мен шундай деб ўйлайман.

2. Устав лойиҳаси жуда чўзилган. Қисқа, лўнда, тушунарли бўлиши керак эди. БЛКЁИ XXI съездида қабул қилинган Уставга нисбатан бу Уставда бошланғич комсомол ташкилотларининг ҳуқуқи қисқартирилган. Бу маънода озгина орқага қайтиш бўлган.

3. Биз истаймизми-йўқми ҳар бир съезд ўз изини қолдиради. Албатта маълум маънода. Чунки ҳар бир съездолдида маълум мақсад бўлади. Бугунги делегатлар келгусида делегат бўлмаслиги мумкин. Бу съездда комсомол ташкилотини янгилаш чоралари кўрилишига ишонаман.

4. Яқин 10-15 йиллар ичида Коммунистик фирқага муқобил кучли фирқа бўлмаса керак. Шу маънода мен кўп фирқаликка тўғри қарайман. Биз қандай бўлмасин ҳар хил фикрлиликдан воз кечолмаймиз. Ривожланган жамиятда фикрлар хилма хиллиги фирқада ҳам бўлиши табиий. Ҳар қандай кўп фирқалилик ва бошқа ҳолатларда ҳам комсомол яшаши лозим. У керак.

Бизнинг мусоҳаба

ИСТИҚБОЛ МАНЗАРАЛАРИ

ЁХУД «ТЎЛА ЯКДИЛЛИК»КА ЗАРБА БЕРИЛГАН БИР ЙИҒИН ХУСУСИДА

Бундан роса икки ой муқаддам Москва шаҳрида ижтимоий кафедра мудирларининг Бутуниттифоқ анъанавий кенгаши бўлиб ўтганди. Унда ижтимоий фанларнинг ҳозирги аҳволи ва уларнинг жаҳон тараққиётидаги ролини янада ошириш, ўқитишни инсонпарварлаштиришнинг долзарб муаммолари муҳокама қилинганидан хабарингиз бор. Мухбиримиз З. РИХСИЕВ ана шу анжуман иштирокчиларидан Тошкент халқ хўжалиги олий билимгоҳи фалсафа кафедрасининг мудири, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, фалсафа фанлари доктори, профессор **Йўлдош Жумабоевич ЖУМАБОЕВ** билан учрашиб, жамиятшунослик фанларининг аҳволи ва истиқбол манзаралари ҳақида қатор саволлар билан мурожаат қилди.

— Иқтисодий соҳадаги чуқур танглик, сиёсий соҳадаги ўта фаоллик, ғоявий соҳадаги пароканддалик, айрим ҳолларда бир-бирини инкор қилишлар ижтимоий фанларга ҳам ўз муҳрини босди. Бу фанларга нисбатан муносабат ўзгарди. Ҳатто айрим олий ўқув юртлари талабалари жамиятшунослик фанларини ўқитишни бекор қилиш талаби билан чиқишгача бориб етдилар. Нима учун «ўзаро ҳамжиҳатлик», «тўла якдиллик» ҳукм суриб келган жамиятда бундай кўнгилсиз ҳолат юзага келди, бунинг туб негизи нимада?

— Жамият қайси бир тарихий жараёнда ривожланаётган бўлишидан қатъи назар, юз берадиган ўзгаришларни объектив воқеликдан, реал иқтисодий-ижтимоий муносабатлардан ташқарида ифода этиш мумкин эмас. Модомики, бизнинг жамиятимизда ижтимоий-сиёсий фанлар ҳақиқатан ҳам чуқур танглликка учраган экан, унинг асосий илдизи мазкур жамиятда юз берган инқирозга бориб тақалади. Узоқ йиллар ижтимоий фанлар аввало сталинизм даврига хос «биқиқ социализм», турғунлик йилларига хос «ривожланган социализм» яратган тўраларча буйруқбозлик-тоталитар бошқарув системасини назарий жиҳатдан оқлашга, унинг ҳаётийлигини ҳар томонлама исботлашга уриниб келди, бир сўз билан айтганда, ҳукмрон мафкуранинг ғоявий таянчига айланди. КПССнинг ҳар бир съездидан кейин унда қабул қилинган сиёсий ва иқтисодий йўналишнинг «реал ҳақиқат» эканини илмий жиҳатдан асослаш ва уни назария шуъласи билан ёритиш йўлида нечоғлик «сидқидилдан» хизмат қилганлигимиз натижасини мана бугун кўриб турибмиз. Ижтимоий фанлар ҳақиқий тадқиқ манбаидан ажралиб, ижтимоий тараққиётга ғов кучга айланаётган эски тузумнинг мафкуравий пойдевори бўла борди. Жамиятшуносликда ақидапарастлик ва қироатхонлик ҳукм сурди, у деярли ҳаётдан ажралиб қолди.

Жаҳондаги кўпчилик мамлакатлар юксак даражада ривожланган, фан-техника ютуқларидан тўла фойдаланган ҳолда илғор тараққиёт йўлидан бораётган, бунинг аксича, ССЖИ қолоқ мамлакатлар қаторига тушиб қолаётган бир даврда биз жамиятшунос олимлар, домлалар ҳамон совет тузумини тараққиётнинг энг олий чўққиси, демократик ва ижтимоий адолат қарор топган, барча халқ ва миллатларнинг дўстона ва чинакам байналмилал яшаши таъминланган система, деб кўкларга кўтариб мақташ билан овора бўлдик. Бу хил фикр ва мулоҳазаларнинг «ҳаққонийлигини» исботлаш учун, кўп ҳолларда ҳақиқатга тўғри келадими-йўқми барибир уларни марксизм-ленинизм таълимоти нуқтаи назаридан изҳор қилиш доимий расм-русумга айланди.

Эндиликда социалистик тараққиёт йўлида йўл қўйилган хато-нуқсонларнинг салмоғи ва зарарларини очиқ-ойдин айтиш имконияти юзага келди. Халқимиз, айниқса, ёшларимиз ҳозирги кунда 73 йиллик бу хил ижтимоий «ноёб эксперимент»нинг қанчалик қимматга тушганини жуда ҳам равшан сезмоқда.

Талабаларимиз жамиятшунослик фанларини ҳурмат қилмай қўйганлигининг, уларга нисбатан салбий муносабатда бўлаётганлигининг асл сабаби ана шунда. Бу реал ҳақиқат, лекин жуда ҳам аччиқ ва ҳаётий сабоқдир.

— Шундай хулосага келиш осон кечмаган бўлса керак. Лекин, менимча, ёмон муносабатда бўлиш, бу — инкор этиш дегани эмас. Қолаверса, томошабин бўлиб туриш ҳам нотўғри. Жамиятшунослик фанларини қайта қуриш ва жамиятни янгилашда бу фанлар ролини янада оширишга қаратилган муҳим тадбирлар белгиландими?

— Кенгашнинг асосий вазифаси ҳам айнан ана шу муаммони ечишдан иборат эди. Маълумки, ҳар бир фаннинг жамият тараққиётидаги роли муҳим ва салмоқлидир. Айниқса, ҳозирги шароитда табиий фанларсиз моддий ишлаб чиқаришни тасаввур қилиш мумкин эмас. Табиий фанлар ютуқларини ишлаб чиқаришга кенг жорий қилиш негизидагина моддий неъматларни мўлкўл ишлаб чиқариш мумкин.

Лекин техниканинг ўзи ҳам одамларсиз ҳеч нима ишлаб чиқармайди, ҳатто энг оддий нарсани ҳам одамлар онги-идрокисиз машина ярата олмайди. Зеро, энг юксак даражадаги техника асбоб-ускуналари ҳам инсон ақл-заковатининг маҳсулидир. Оламдаги ҳар бир нарсанинг ижодкори ҳам, соҳиби ҳам инсон. Шундай экан, инсон томонидан яратилган моддий бойликлар: у озиқ-овқат маҳсулотларими, кийим-кечакми, турар жойми, маданий ва бадиий буюмларми — жами нарсаларнинг сони ҳам, сифати ҳам, замонавийлиги ҳам энг аввало инсонга, унинг ақл-идрокига, маданий ва интеллектуал жиҳатдан етуклигига боғлиқ.

Инсонга бундай олижаноб хусусият ва яратувчилик қобилиятини, унга ахлоқий баркамоллик ва маънавий гўзалликка эришишнинг сирли калитини ижтимоий сиёсий ва гуманитар фанлар — фалсафа, сиёсий иқтисод, тарих, сиёсатшунослик, маданиятшунослик, маданият тарихи ва назарияси, этика, эстетика, санъатшунослик, мантиқ, диншунослик фанлари беражагини унутиб бўларканми, ахир! Олий билим даргоҳини битириб чиқаётган бўлажак мутахассис учун бу хил гуманитар ва ижтимоий-сиёсий фанларни билишнинг зарурлигини тасаввур қилиш қийин эмас.

Ҳозирги кунда бу фанларни ўқитиш олий ўқув юртларидаги жами педагогик соатлар ҳажмининг 17-19 фоизини ташкил қилади. Бу жуда кам ва шунинг учун ҳам Кенгашда ижтимоий-сиёсий ва гуманитар фанларга ажратиладиган ўқув соатлари ҳажмини иқтисодий, педагогика, санъат ва маданият олий ўқув юртларида, дорилфунунларда 33-35 фоизгача, техника, тиббиёт ва қишлоқ хўжалиги олий билимгоҳларида 25 фоизгача етказиш мақсадга мувофиқ, деб топилди. Жаҳон тараққиётининг илғор сафларида бораётган баъзи мамлакатлардаги олий билимгоҳларда бу фанларни ўқитишга ҳатто 40-45 фоиз ҳажмда соатлар ажратилади. Масалан, АҚШнинг Массачусиан дорилфунунида ўқитиладиган 17 асосий фанлардан 8 таси ижтимоий сиёсий ва гуманитар фанлардир. Олий таълимни гуманитарлаштиришнинг бундан ўзга йўли йўқ, акс ҳолда олий билимгоҳларимизда тарбияланиб чиқаётган мутахассис кадрлар жаҳон тараққиёти талаблари даражасида бўла олмайди. Бу эса, ўз навбатида, мамлакатимизнинг ривожланган капиталистик мамлакатлардан яна ҳам кўпроқ орқада қолиб кетишига олиб келади.

Мутахассисларимиз, айниқса, раҳбарий ташкилотларда ишлаётган баъзи бир кадрларимизнинг интеллектуал жиҳатдан қанчалик қолоқ эканини чет элликлар билан бўлган мулоқот ва мунозаралар пайтида, съезд ёки Олий Кенгаш сессияси йиғилишларида, оммавий митингларда сўзлаган нутқларию, уларнинг ўзларини тутишлари, улар ва маданий муносабатларида яққол сезиш мумкин.

— Нуқсон ва камчиликларни қайд этиш эндиликда қаҳрамонлик саналмай қолди. Буни ҳозир ҳамма ҳам уддалайди. Муҳими, ана шу нуқсон ва камчиликларни бартараф этиш. Анжуманда жамиятшунослик фанлари ўқув ҳаракатномаларини такомиллаштириш, муайян дарсликлар, методик қўлланмалар ишлаб чиқиш ўқитиш сифатини тубдан яхшилашга қарата қандай тадбирлар белгиланди?

— Узоқ фикр алмашувлардан сўнг бундан буён жамиятшунослик фанларини қуйидаги беш босқичда ўқитиш зарур деб топилди ва уларнинг ҳаммасига базавий фан мақоми берилди. Ҳар бир босқич қатор тармоқдаги фанларни ўзига бирлаштиради.

Сиёсий тарих — (XX аср сиёсий тарихи, Россия ва ССЖИ сиёсий тарихи, Россия ва ССЖИдаги сиёсий фирқа ва ҳаракатлар тарихи, КПСС тарихи, Шўро жамиятининг сиёсий тарихи, ССЖИ халқлари сиёсий тарихи);

Фалсафа — (фалсафага кириш, диалектика ва билиш назарияси, ижтимоий фалсафа, фалсафа тарихи ва ҳоказо);

Иқтисодий назария ёки сиёсий-иқтисод — (иқтисодий назария асослари ва хўжалик юритиш амалиёти, сиёсий-иқтисод, жамиятнинг иқтисодий тузуми, жамиятнинг ҳозирги замон иқтисодий модели, ижтимоий қайта ишлаб чиқариш системасида иқтисодий муносабатлар, иқтисодий назариялар тарихи ва ҳоказо);

Ижтимоий-сиёсий муносабатлар назарияси — (сиёсатшунослик, жамиятшунослик, ҳозирги замон социализми назарияси, жаҳон сиёсий жараёни назарияси, ҳозирги замон сиёсий маданияти ва мафкураси, ижтимоий-сиёсий таълимотлар тарихи ва ҳоказо);

Маданиятшунослик — (жаҳон ва ватан маданияти тарихи ва назарияси, санъатшунослик, этика, эстетика, дин ва ҳурфикрлилик тарихи ва назарияси, мантиқ ва ҳоказо).

— Номларнинг ўзгариши, бу ҳали ҳеч нарсани англатмайди.

— Йўқ, нафақат бу фанларнинг (фалсафадан бошқа) номлари ўзгарди. Олдинги ўқув ҳаракатномаларида бу хилда беш босқичга бўлиш ва уларнинг ҳар қайсиси бир қанча тармоқдаги фанларни ўз ичига олиши мутлақо бўлмаган. Жамиятшунослик фанларида фақат шаклан эмас, балки мазмунан ва тузилиш жиҳатидан ҳам кескин ўзгаришлар юз берди. Агар юқорида қайд қилинган босқичдаги фанларнинг янги дастурламалларини қараб чиқсангиз, улар бутунлай янгича мазмунда, мутлақо янги мавзуларда ифода этилганлигининг гувоҳи бўласиз.

Масалан, фалсафа фанида олдингидек диалектик ва тарихий материализм каби иккита асосий қисмга ажратиб қўйиш ва бошдан-оёқ унга синфийлик, партиявийлик руҳини бериш йўқ. Фалсафага қўйилган мавзулар энг кенг миқёсдаги масалалардан иборат бўлиб, улар кўпроқ умуминсоний қадриятлар нуқтаи назаридан ифода этилади.

Эндиликда бу фанларни «ижтимоий фанлар» деб эмас, балки «ижтимоий-сиёсий фанлар» деб аташ мақсадга мувофиқ деб топилди. Ҳатто олдинги «ижтимоий фанлар кенгашини» «ижтимоий-сиёсий ва гуманитар фанлар кенгаши» деб ўзгартириш тавсия этилди. Бу кенгашга юқоридаги фанлардан ташқари тарих фани, ҳуқуқшунослик, ўзбек, рус, чет тиллари кафедралари ҳам кирадиган бўлди. Бу кенгаш зиммасига қайд қилинган фанларнинг ўқув-методик, илмий ишларини ташкил қилишдан ташқари барча доцентлар, катта ўқитувчилар ва ассистентларни ҳам конкурсдан ўтказиш вазифаси юклатилди. Кафедра мудирлари эса олий билимгоҳ катта кенгашида сайланиши керак.

— Булар-ку яхши-я. Лекин бу фанлар яна марказ белгилаб берган чегара ичида бўлмайдими, ишқилиб!

— Ҳар бир олий ўқув юрти ва кафедралар муайян минтақа, жумҳурият шарт-шароити ҳамда у ерда яшаётган миллат, халқ, элатга хос бўлган анъаналар, эҳтиёжлар негизида ўқув ҳаракатномаларини ўзгартириш, унга янги-янги мавзулар киритиш учун тўла мустақилликка эга. Шунингдек, талабалар розилиги ва эҳтиёжлари асосида ўқув соатларини кўпайтириши ёки камайтириши, юқоридаги тармоқ фанлардан хоҳлаганини танлаган ҳолда ўқитиш мумкинлиги қайд этилди. Илгарилари бунга мутлақо йўл қўйилмасди.

Кенгашда сиёсий тарих, фалсафа, сиёсий-иқтисод, ижтимоий-сиёсий муносабатлар назарияси, социология, жаҳон ва ватан маданияти тарихи ва назарияси фанларини ўқитиш юзасидан ишлаб чиқилган ҳаракатномаларнинг лойиҳаси кўриб чиқилди ва унга жуда кўп ўзгаришлар киритиш тавсия этилди. Аммо ўқув қўлланмалари, дарсликларга келганда, шуни таъкидлаш лозимки, ҳалигача (фалсафадан ташқари) биронта талабга жавоб берадиган қўлланма яратилганича йўқ. Шунинг учун ҳам 1990-92 йилларда юқорида қайд қилинган фанлар ва ҳар бир фан таркибига кирувчи тармоқлар бўйича ўқув қўлланмалари яратиш тегишли олий ўқув юртлари педагог олимлари зиммасига юклатилди.

— Маданиятшуносликнинг бешинчи босқичдаги базавий фанлар сифатида қабул қилиниб, ўқитилишига тавсия этилиши тасодифий бир ҳол бўлмаса керак. Ҳолбуки олдинги йиғилишларда бу фанлар ҳақида маълум мулоҳазалар айтилса-да, ҳозиргидек диққат-эътибор йўқ эди.

— Чунки ҳозирги замон мутахассиси, у қайси бир соҳага мансуб бўлишидан қатъи назар, жаҳон ва ватан маданияти тарихини чуқур биладиган, этика ва эстетика, санъатшунослик ва диншунослик тарихи ва назарияси билан қуролланган, мантиқ фанининг қонун, қоидаларини ҳар томонлама эгаллаган етук интеллектуал одам бўлмоғи даркор.

Маданиятшунослик босқичидаги фанларнинг ўқув юртларида махсус курс сифатида ўрганилиши талабаларимизнинг ақлий жиҳатдан билимдон, аҳлоқан етук, маданий гўзал, ҳар томонлама комил инсон бўлиб етишишлари учун хизмат қилади. Масалан, жаҳон маданият тарихи ва назарияси фани олий билимгоҳларда ўқитила бошлаганига атиги бир йил бўлди. Талабаларда эса бу фанга бўлган қизиқиш тобора ўсиб боряпти. Баъзи бир олий ўқув юртлари талабалари шу кунларда сиёсий тарих, социализм назарияси фанларини ўқитилмасликни талаб қилиб чиқаётган бир даврда маданият тарихи ва назарияси, Ўзбекистон тарихини, этика ва эстетика фанларини ўрганишга эътибор ортиб бормоқда. Бу тасодифий бир ҳодиса эмас. Бунинг объектив сабаблари мавжуд.

Қайта қуриш ва ошкоралик фалсафаси мамлакатимизда яшаётган халқ ва миллатларнинг миллий онгини жунбушга келтирди. Шўро ҳокимияти йилларида иқтисодий, сиёсий, маданий ва хусусан, миллий масалаларни ҳал қилишда ижтимоий адолат принциплари оёқ-ости қилиниши қаттиқ қораланмоқда. Давр йўл қўйилган ана шу кечиримсиз нуқсонларни зудлик билан бартараф қилишни тақозо этмоқда. Айниқса, миллий тилларнинг сиқиб чиқарилиши ва руслаштириш сиёсати, жумҳуриятларда яшаётган халқ ва миллатларнинг тарихи, маданий меросини ўрганишнинг чекланиши, миллий ёзувнинг ўзгартирилиши миллатлар онгида ўчмас қора доғ қолдирди. Мана шунинг учун ҳам бугунги кунда ССЖИда яшаётган ҳар бир халқ ўз жумҳуриятига миллий мустақиллик беришни қатъий талаб қилиб чиқмоқда, ўз тилини давлат тили деб эълон қилмоқда, ўз тарихини, кўп асрлик тарихий меросини чуқур ўрганмоқда ва маҳаллий халқ вакилларидан кўп сонли билимдон зиёлилар тарбиялаб етказишга катта эътибор бермоқда.

Ўз тарихини, асрлар давомида босиб ўтган шонли ва машаққатли йўлини, тарихий тараққиётда эгаллаган ўрнини билмаган халқ, шу жумладан, ҳар бир шахс чинакам ватанпарвар, олижаноб инсонпарвар бўла олмайди. Айнан ана шу мақсадда олий билимгоҳимизда Ўзбекистон тарихи ва ўзбек тили кафедралари ташкил қилинди. Мана бир йилдан ортиқ муддатдан бери талабаларимиз жаҳон ва ватан маданияти тарихи ҳамда назарияси, Ўзбекистон тарихи каби фанларни ўрганмоқдалар. Фалсафа кафедраси маданият тарихи ва назарияси фанидан янги ҳаракатнома ишлаб чиқди, яқинда бу ҳаракатномани барча олий ўқув юртларига тарқатиш мақсадида жумҳурият Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги орқали кўп нусхада чоп этилади. Бундан ташқари, кенгашда ҳар бир олий билимгоҳ ва ижтимоий кафедраларга жамиятшунослик фанлари ҳаракатномасини маълум даражада ўзгартириш, ҳатто янги муқобил ҳаракатнома ишлаб чиқиш ҳуқуқи берилди. Имкониятдан фойдаланиб, ҳозир биз Ўрта Осиё фалсафа тарихидан 70 соатлик, Ўрта Осиё этикаси тарихидан 32 соатлик ҳаракатнома ишлаб чиқмоқдамиз ва келгуси йилдан айрим куллиётларда ўқитишни бошлаб юбориш ниятидамиз.

Шундай қилиб, жамиятшунослик анжумани маданиятшунослик туркумидаги фанларни барча олий ўқув юртларининг ўқув ҳаракатномаларига киритиб, жуда ҳам тўғри иш қилди. Эндиликда этика, эстетика, маданият тарихи ва назарияси, диншунослик, мантиқ каби фанларни ўқитиш замона тақозоси. Қайси бир олий ўқув юртларида бу фанлар ўқитилмас экан, талабаларимизга хиёнат қилиш деб биламан, чунки бу фанларсиз етук мутахассис ҳақида гап бўлиши мумкин эмас.

— Жамиятшунослик фанларидан давлат имтиҳони хусусида турли хил қарашлар мавжуд, чунки ССЖИ Халқ таълими давлат қўмитаси қисқа фурсат ичида бир-бирига зид келувчи ҳар хил буйруқлар эълон қилди.

— Кенгаш қабул қилган ҳужжатда жамиятшунослик фанларининг биронтасидан давлат имтиҳони бўлиши мақсадга мувофиқ, деб топилди. Қайси биридан эканлигини ҳар бир олий билимгоҳнинг ўзи белгилайди. Масалан, барча техника, тиббиёт, қишлоқ хўжалиги олий ўқув юртларида фалсафадан, иқтисодий, тижорат, бошқарув билимгоҳларида сиёсий-иқтисоддан ва ҳоказо шаклида бўлиши мумкин...

— Олий ўқув юртлари ижтимоий кафедралари домлалари ўқув соатларининг ҳажми масаласида ҳам тушунмовчиликлар мавжуд. Бирон-бир кўрсатма бўлдими!

— Ҳа, бу масала Кенгашнинг режавий мажлисида ҳам, секция йиғилишларида ҳам қизғин муҳокама қилинди. Ўқув соатларининг ҳажми аудитория дарсларининг (лекция, семинар, имтиҳон, зачет) 400 соатдан ошмаслиги ёки умуман 550 соат шаклида қолиши тўғри, деб топилди.

— Жамиятшунослик кафедралари мудирларининг Бутуниттифоқ кенгашида нечанчи марта қатнашишингиз!

— Суҳбат мавзусига сабаб бўлган кенгашни ҳам қўшиб ҳисоблаганда бешинчи марта. Илгарилари кенгаш иштирокчилари жуда ҳам тантанали вазиятда кутиб олинар ва «Россия» меҳмонхонасига жойлаштириларди. Кенгаш Кремлда очиларди, секция йиғилишлари Москва давлат дорилфунунида ўтарди.

Бу гал эса, Кенгаш Москва пўлат ва эритмаси олий билимгоҳининг мажлислар залида очилди, шу ерда якунланди. Лекин мажлис жуда ишчанлик билан, қизғин баҳс ва мунозаралар вазиятида ўтди. КПССга шон-шарафлар айтиш, Бош котибга ҳамду сано ўқиш ҳам бўлмади. Аксинча, ижтимоий фанларни бундан буён ғоят мафкуралаштирмаслик, сиёсатлаштирмаслик, ҳар бир воқеа ва ҳодисани айнан ижтимоий фанлар қонун ва категориялари нуқтаи назаридан илмий изҳор этиш кераклиги зарур, деб топилди. Эндиликда бизнинг мафкурамиз ССЖИ Конституцияси ва давлат қонунларига таяниши керак.

Яъни, энди марксизм-ленинизм мафкурамизнинг яккаю-ягона базиси бўлмайди. Бинобарин бошқа таълимотларни ҳам чуқур ўрганишимиз, хулосалар чиқарганда унга ҳам таянишимиз, бир сўз билан айтганда, мафкурамиз, сиёсий йўналишимиз умуминсоний қадриятлар негизида амалга оширилмоғи лозим. Ғоят мураккаб, аммо ниҳоятда хайрли ижтимоий юмушлар шу тариқа бажарилади.

Хориждан хабарлар

БЎЛАЖАК БОШЛИҚ АНИҚ БЎЛИБ ҚОЛДИ

ЛОНДОН, 28 ноябрь. (ТАСС мухбири Юрий Левченко). Британия консерваторлари янги раҳбарини сайлаш юзасидан овоз беришнинг иккинчи даврасида номзодларнинг бирортаси соф ғалабага эришмаган бўлса-да, шу фирқанинг бўлажак бошлиғи аниқ бўлиб қолди.

Овозга қўйилган уч номзоднинг бирортаси — молия вазири Жон Мейжор ҳам, собиқ мудофаа вазири Майкл Хезлтайн ҳам, ташқи ишлар вазири Дуглас Хэрд ҳам ғалаба қозониш учун консерваторлар парламент фракцияси 187 нафар вакилининг зарур бўлган овозини ололмади. Жон Мейжор 185 та, Майкл Хезлтайн 131 та, Дуглас Хэрд 56 та овоз олди. Бироқ овоз бериш натижалари эълон қилиниши биланоқ энг кам овоз олган икки даъвогар — Д. Хэрд билан М. Хезлтайн овоз беришнинг 29 ноябрь куни бўладиган учинчи даврасида ўз номзодларини қўймаслик ниятида эканликларини айтдилар.

Шундай қилиб, партиянинг янги раҳбари қадимги анъанага мувофиқ ўз-ўзидан бош вазир бўлади. У расмий жиҳатдан овоз беришнинг яна битта — учинчи даврасидан ўтишига тўғри келса ҳам, бу нарса аниқ бўлиб қолди. Ж. Мейжор билан ҳар қандай рақобат истисно этилади, чунки мавжуд тартибга биноан сайловнинг якунловчи босқичида янги номзодлар кўрсатилишига йўл қўйилмайди.

«Қаранг, менинг Лораним қандай ёқимтой» деб қизини журналистларга кўрсатмоқда, голливудлик актёр Жек Николсон. У ўзининг меҳнат таътилини яна оиласи билан ўтказаяпти. Сиз кўриб турган суратда у оиласи — хотини Ребекка ва ярим ёшли қизи Лоран билан Сен-Жен-Кап-Ферра (Франция) кўлида дам олаяпти.

Жек Николсон — Америка киносининг юлдузи. Энг мураккаб ролларнинг моҳир ижрочиси. Бизнинг мамлакатда у видео ишқибозларига жуда яхши таниш. Бир қанча кенг экранли фильмларда ҳам суратга тушган.

ТАСС сурати.

ПРЕЗИДЕНТ САЙЛОВИ ТЎҒРИСИДА

ВАРШАВА, (ТАСС). Душанба куни кечқурун давлат сайлов комиссияси якшанбада бўлган Польша жумҳурияти президенти сайлови якунларини чиқарди. Якунлар мамлакат давлат олий лавозимига номзодларни аниқлашда польшаликлар суст қатнашганликларидан далолат бермоқда. Овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган 27,5 миллион нафар фуқаронинг атиги 16,7 миллион кишидан кўпроғи сайлов участкаларига келди.

Биринчи даврада ғалаба қозонишга умид қилган «Бирдамлик» раҳбари Л. Валенса 40 фоиздан камроқ (6570 мингта) овоз олди. Мустақил номзод С. Тиминьскийнинг сайловдаги муваффақияти кутилмаган воқеа бўлди. Канада, Перу ва бошқа мамлакатларда соҳибкорлик билан шуғулланган бу тадбиркор киши ватанидан чиқиб кетганига йигирма йил бўлган эди. Мана энди у Польшага келди, ғайрат-шижоат билан, юксак суръатда сайлов кампаниясини ўтказди, ватандошларини мамлакатни Ғарбдагига ўхшаш фаровонликка қандай эриштириш кераклигини биламан, деб ишонтиришга уринди, кўпгина кишилар бу ерда ана шундай ҳаётни орзу қилишмоқда. Уни қарийб 3,8 миллион киши, яъни сайловчиларнинг 23,1 фоизи қўллаб-қувватлади. Шундай қилиб, у Л. Валенсадан овозларнинг анчагина қисмини тортиб олди ва Вазирлар Кенгашининг Раиси Т. Мазовецкийни президентлик лавозими учун курашни давом эттириш имкониятидан маҳрум қилди. Т. Мазовецкий учун атиги 3 миллион киши, яъни сайловчиларнинг 18,08 фоизи овоз берди.

Сўл кучлар номзоди В. Чимошевичнинг муваффақияти шубҳасиздир. У 1,5 миллиондан кўпроқ (9,21 фоиз) овоз олди. Ҳозирги пайтда собиқ ПБИП аъзоларини (номзод қарийб 20 йил давомида шу партиянинг аъзоси бўлган эди) унчалик ҳурмат қилишмаётганини ҳисобга олсак, Польшада сўл кучларнинг анъаналари ва уларнинг бундан кейин ҳам жамиятга таъсир қилиш имкониятлари сақланиб қолаётганлигидан далолат беради. В. Чимошевични қўллаб-қувватлаган Польша жумҳурияти социал-демократияси сиёсий майдонда катта қийинчиликлар билан қарор топмоқда.

ОСЛОГА ТАШРИФ КЕЧИКТИРИЛДИ

ССЖИ Президентининг матбуот хизматида ТАСС мухбирига хабар қилишларича, ССЖИ Президенти М. С. Горбачев анъанавий «Нобель даври»да мукофотни олиш учун Ослога, афсуски, кела олмайди. Бунинг сабаби мамлакат учун бурилиш даври ва ССЖИ Президентининг, айтиш мумкинки, ҳар соатда эътибор бериши ва иштирок этишини талаб қиладиган ишлар билан ниҳоятда бандлигидир. Нобель қўмитасидагилар албатта буни тушунадилар ва мукофотни бошқа вақтда топширишга рози бўладилар, деб Москвада умид қилишмоқда.

М. С. Горбачев шу муносабат билан Норвегия Нобель қўмитасининг раиси Гидске Андерсонга, Норвегия Бош вазири Гру Харлем Брунтландга, Швеция Бош вазири Ингвар Карлссонга, Швеция Нобель жамғармасининг идора этувчи директори Стиг Рамелга мактублар йўллади.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЭНГ ЧАҚҚОН САРТАРОШ

● ДУНЁДА энг чаққон сартарош японийлик Исао Цутия экан. У 55 минут давомида 400 нафар кишининг соқолини қиртишлашга улгурган.

ТАНАФФУССИЗ 32 СОАТ

● ҲИНДИСТОННИНГ Ҳайдаробод шаҳрида яшовчи 29 ёшли актёр Шириннвас бошқаларга тақлид қилиш бўйича дунёвий рекорд ўрнатди. У танаффуссиз 32 соат давомида 500 нафар томошабинга таниқли сиёсий арбобларнинг, кино юлдузларининг, қуш ва бошқа жониворларнинг овозини ва характерли «қилиқлари»ни қойилмақом қилиб бажариб, «Гиннеснинг Рекордлар китоби»дан ўрин олишга мушарраф бўлди.

Ё ҲУСН, Ё САЛОМАТЛИК

● АМЕРИКА гўзали, тўғрироғи таниқли қўшиқчиси Кристал Гейл ҳозир 39 ёшда. Лекин шу ёшдаёқ унинг олдида ҳусни ва саломатлигига боғлиқ муаммо кўндаланг бўлиб турибди.

Маълумки, Кристал сочининг узунлиги бир ярим метрдан ортиқроқ. Энди эса қўшиқчи ё шу сочини дейди, ёки саломатлигини. Чунки кейинги пайтда унинг боши, бўйни ва умуртқа суяги вақти-вақти билан қаттиқ оғриб қолмоқда. Табибларнинг айтишича, бунга сабаб 2 килограммга тенг (сочининг оғирлиги) оғирликни бошда кўтариб юриши экан.

Улар саломатлик учун ҳусндан кечиш кераклигини уқтиришмоқда.

15 МИЛЛИОН 950 МИНГГА СОТИЛГАН ТОШ

● ЖЕНЕВАДА «Сотби» фирмаси томонидан ким ошди савдоси ташкил қилинди. Унда узунлиги 4 сантиметр, оғирлиги эса 101, 84 қирот (асл тошлар ўлчови, 1 қирот тахминан 0,2 граммга тенг)га тенг бўлган олмос сотилди. Британия салтанатига тегишли бўлган дунёга машҳур «Кохинур»дан 7 қирот енгил бўлган бу тошни тилла буюмлар билан савдо қилувчи ливанлик Роберт Моувад 15 миллион 950 минг швейцария франкига сотиб олди.

Мутахассисларнинг фикрича, бундай йирик ҳажмдаги қимматбаҳо тошлар дунёда тахминан 20 тага яқин.

ФОРС КЎРФАЗИДАГИ ВОҚЕАЛАРГА ДОИР

Ироқ инқилобий қўмондонлиги кенгаши билан ҳукмрон Баас партияси раҳбариятининг қўшма мажлиси бўлди. Мажлисда Форс кўрфазидаги танглик теварагида рўй бераётган воқеаларнинг «сиёсий ривожи» асосий мавзу бўлди. Мисрда чиқадиган «Ал-Аҳром» рўзномасининг ёзишича, душанба куни кечқурун президент Саддам Ҳусайн томонидан шошилинч тарзда чақирилган мажлисда «муҳим қарорлар» қабул қилинган. Бу қарорларнинг моҳияти хабар қилинмади.

С. Ҳусайн Ироқ тинчликни хоҳлаётганини айтди, деб хабар берди Ироқнинг ИНА агентлиги. Душанба куни у Ироқ маъмурлари ушлаб турган ва Бағдодга келтирилган америкаликларнинг оилалари ҳузурида нутқ сўзлаб, Ироқ «тинчликка кўп даражада муҳтож бўлган мустақил мамлакатларнинг карвонбошиси» деб таъкидлади. Президентнинг сўзларига қараганда, Ироққа қарши қўлланилган халқаро жазо чоралари натижасида мамлакатнинг кўпгина фуқаролари озиқ-овқат ва дори-дармон етишмаслигидан ҳалок бўлди.

Учрашув чоғида у Бағдодга келган америкаликларнинг оилаларига ўз қариндош-уруғларини ўзлари билан бирга Ироқдан АҚШга олиб кетишларига рухсат беришини айтди. Америкаликлардан уч киши озод қилинди.

Ироқ ташқи ишлар вазири Т. Азиз Москвадан қайтиб келгач, Ироқ «тазйиқлар олдида ҳеч қачон тиз чўкмайди ва минтақада тинчлик ҳамда адолат учун курашни давом эттираверади», деди, деб хабар қилди ИНА агентлиги. Унинг даъво қилишича, Бирлашган миллатлар ташкилоти хавфсизлик кенгашининг Форс кўрфазидаги вазиятга тааллуқли қарорлари «тинчлик ишига хизмат қилмайди».

Пентагоннинг кўрсатмасига мувофиқ душанба куни армия вазирлиги АҚШ миллий гвардияси таркибида резервда турган 10567 кишини ҳарбий хизматга чақирди, улар Форс кўрфазига юборилади. Ҳарбий хизматга чақирилганлардан иккита зирҳли танк бригадаси тузилади. Шундай қилиб, кўрфаздаги танглик муносабати билан Америка қуролли кучларига резервдан чақирилган ҳарбий хизматчиларнинг умумий сони ҳозирдаёқ 93 минг кишини ташкил этади.

Душанба куни АҚШ адлия вазирлиги конгресс аъзоларидан 45 нафар демократнинг шикояти федерал округ судида кўрилишига қарши чиқди. Бу демократлар конгресснинг уруш эълон қилиш тўғрисида декларация қабул этмасидан туриб, президент Ж. Бушнинг Ироққа қарши куч ишлатиш ҳақида қарор қабул қилишини суд орқали тақиқлаб қўйишни талаб қилган эдилар. Вакиллар палатасининг аъзолари АҚШ конституциясига мувофиқ фақат конгресс уруш эълон қилиш ҳуқуқига эга эканлигини таъкидламоқдалар.

(ТАСС).

Нуқтаи назар

ҲОКИМИЯТ ВА САЛОМАТЛИК

Борис Васильевич ПЕТРОВСКИЙ — нафақат Шўро, балки жаҳон хирургиясида энг машҳур номлардан бири. У бутун бир шогирдлар авлодини тарбиялаган, энг обрўли шифохоналарни ташкил этган ва бошчилик қилган, ўн беш йил мобайнида соғлиқни сақлаш вазири бўлган, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, ССЖИ Фанлар академияси ва Тиббиёт Фанлар академиясининг ҳақиқий аъзоси бўлишдек шарафга мушарраф бўлган атоқли шифокордир.

Академик Б. В. ПЕТРОВСКИЙ билан «Огонёк» мухбири Ванда БЕЛЕЦКАЯ суҳбатлашади.

— Борис Васильевич, менинг саволларим, эҳтимолки, сизга ғалати туюлар. Сиз мамлакатимиз ҳукуматидаги қарийб барча биринчи шахсларни даволагансиз. Ҳокимият уларнинг саломатлигига қандай таъсир кўрсатган? Ва аксинча, раҳбарнинг касаллиги, унинг ёмон ёки яхши кайфиятда эканлиги мамлакатни бошқаришга қандай таъсир этади? Бу ерда қандайдир ўзаро алоқадорлик борми?

— Кишини эсанкиратувчи саволлар. Билмадим, уларга тўла-тўкис жавоб бера оладиган одам топиладимикан? Ҳар қалай, мен бунинг уддасидан чиқолмайман.

Дарҳақиқат, ҳаёт мени мамлакатимизнинг деярли барча раҳбарлари билан бақамти қилган. Уларнинг кўпчилигини операция қилганман. Ўзга мамлакатлар ҳукумат аъзолари, масалан, Носир, Садатни даволашимга ёки даволаш учун фикр билдиришимга ҳам тўғри келган. Мен де Голль билан, Никсон билан учрашганман.

Тўла ишонч билан шуни айтишим мумкинки, инсоннинг кимлиги, феъл-атвори хоҳ ўзининг, хоҳ яқин кишиларининг хасталик чоғида айниқса равшан намоён бўлади. Нафақат ишчанлик қобилияти, қарорлар, балки бу қўҳна дунёга қай кўз билан қараш ҳам бизга туюлганидан кўра кўпроқ даражада саломатлик ҳолатига боғлиқ. Давлат бошлиғи саломатлик ҳолати билан унинг қарорлари, унинг мамлакатни идора қилиши ўртасида шак-шубҳасиз алоқадорлик мавжуд, деб ўйлайман. Бошқа томондан қаралса, бунинг аксича бўлган алоқадорлик ҳам бор. Инсон ўз устига қанчалик кўп юк олса, унинг қон томирлари, юраги, мияси шунчалик тез ҳолдан тояди. Ақлий меҳнатдан эмас (у аксинча организмни соғломлаштиради), балки масъулият, зўриқиш, зиқликдан, баъзан эса катта ҳокимиятга эга бўлган кишиларга хос қўрқувдан шундай ҳол юз беради. Табиийки, бу шахснинг феъл-атвори ва бошқа хусусиятларига, мавжуд шароитга қараб, ҳар кимда турлича кечади.

Ленин 54 ёшида ўлган. (Муаллиф негадир «53 ёшида ўлган» деб ёзади — **Таржимон).** Унинг ўлими сабаблари хусусида шу кунга қадар афсоналар тўқилаётир. Сталин заҳарлаган, деб тахмин қилишарди. Яқинда матбуотда Владимир Ильични қўзиқорин билан заҳарлашганлиги хабар қилинди. Хорижда эса, у туғма заҳм билан оғриганлиги ҳақида гап-сўз юрарди. Ўлимга сабаб бўлган энг биринчи фараз, бу Каплан отган заҳарли ўқ эди.

Ленинни даволаш менга насиб этмаган. Аммо унинг касаллиги ва ўлимига доир махфий ҳужжатлар билан танишишимга тўғри келган.

Унинг фожиавий тарзда ўлим топишига қон томирларининг барвақт чарчаши оқибатида кенг тарқалган атеросклероз сабаб бўлган. Бу касаллик одатда организмдаги энг нозик нуқталарни исканжага олади. Лениннинг энг нозик жойи, бу узлуксиз равишда толиқтирилган бош мия эди. Сўнгги йилларда Владимир Ильич муттасил зўриқиш, ҳаяжон ичида, узлуксиз ташвишда яшади. Касалликнинг барча аломатлари (буни қайта очиш материаллари ҳам тасдиқлайди) миянинг чап ярим шари юмшаганлигини билдиради.

Менга маълум бўлишича, Сталинда ҳам мия юмшаши юз берган, фақат уники миянинг ўнг ярим шарида эди. Бироқ мен врачлик тажрибамга суянган ҳолда ўз хулосамни фараз тарзидагина айтишим мумкин. Сталиннинг касаллиги ва ўлими билан боғлиқ ҳужжатлар махфий сақланади ва мен унга йўлатилмаганман.

— 15 йил мобайнида соғлиқни сақлаш вазири бўла туриб, бу ҳужжатларни талаб қилиб олишингиз мумкин эмасмиди?

— Бу ҳужжатларга врачларни йўлатишмаган. Қолаверса, очиғини айтганда, мен бунга уриниб ҳам кўрмаганман.

Сталин шахсига нисбатан мени жарроҳ сифатида ҳамиша бошқа масала — врачларни хушламаслик, тиббиёт олдида қўрқув ҳисси унга қаердан ёпишган экан, деган савол кўпроқ қизиқтирган эди.

Ёшлик йилларидан Сталин псиxиаз — сурункали тери касаллигидан азоб чекиб келган. Ўттизинчи йиллардаёқ у Казаков деган шифокор кўрсатмаси бўйича лизата — оқсилли доридан бир курс даволанган. Камсамарали, моҳият жиҳатидан табиб дориси ҳисобланган бу дори Сталинга бирмунча ижобий таъсир кўрсатган. Шундан кейин доҳий иродаси билан анчайин ўртача врач Казаков учун махсус «Модда алмашинув илмгоҳи» ташкил этилган ва у биринчи даражали хорижий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган.

Эсимда, менга «Известия» рўзномаси фан бўлими мудири А. И. Банквицер қўнғироқ қилиб, мазкур илмгоҳ иши билан танишишни топширди ва мен бу топшириқни бажардим. (Дарвоқе, у ерда ҳозир кенг тарқалган очлик билан даволаш усули ҳам қўлланиларди). Ростини айтсам, илмгоҳ ажойиб асбоб—ускуналари, бекаму-кўст жиҳозланганлиги билан менда таассурот қолдирди. Ва мен унча катта бўлмаган мақоламда шулар ҳамда «Модда алмашинув илмгоҳи»да бўлганим ҳақида ёздим. Аммо у ерда олиб борилаётган ишларнинг илмий аҳамияти хусусида чурқ этмадим.

Доктор Казаков бамисоли барқ уриб яшнаб борарди. Бироқ кутилмаган ҳол юз берди. Бош котиб терисидаги доғ яна катталаша бошлади. Эндигина шуҳрат таъмидан баҳраманд бўлаётган Казаков қамоққа олинди ҳамда профессор Плетнев ва бошқалар билан қатл этилди. Уларга Куйбишев ва Максим Горькийни заҳарлаган, деган айб қўйилди...

Сталин кексайиб, саломатлиги ёмонлашгани сайин умуман унинг сершубҳалилиги ва хусусан, тиббиётга нисбатан ёмон муносабати кучайиб борди.

Эсимда, 1953 йил январида эрталаб 2-шаҳар касалхонаси клиникасига келиб, рўзномаларда чоп этилган хабарни ўқиб лол қолдим: унда ёзилишича, гўёки заракунандалик билан шуғулланган ва бир қатор давлат ва жамоат арбобларини, ҳарбий бошлиқлар, олимлар, ёзувчилар...ни йўқ қилишда иштирок этган бир гуруҳ врачлар қамоққа олинган эдилар.

Бизда ўша кунга, одатдаги кунлардагидек бир қанча мураккаб операция белгиланганди. Врачлар менинг хонамга маслаҳат учун йиғилишди: нима қилиш керак? Палаталарга кириб, беморлар билан суҳбатлашишга ва операцияларни бекор қилишга келишдик.

Катта ўн икки ўринли палатада баҳслашаётган, жунбушга тушган беморлар шовқин-сурони авжига чиққанди. Мени кўриб, ҳамма жимиб қолди, қани бу нима деркин дегандек, ҳурпиб қараб туришарди. Мен бугунги рўзномаларда босилган мақоладан кейинги уларнинг ҳаяжонини биз яхши тушунаётганимизни, лекин орамизда заракунандалар йўқлигини имкони борича босиқлик билан сўзладим — шундай бўлса-да, юз бериб турган вазият билан ҳисоблашган ҳолда, операцияни қолдиришимизни айтдим. Беморлар қатъият билан қарийб бир овоздан: «Биз сизларга ишонамиз! Операцияни бекор қилиш керак эмас!» деб қичқиришганда, қанчалар енгил тортганимни билсангиз эди.

Ўша куни ўзим қилган операцияни бир умрга эслайман. Рак билан оғриган ўпкани олиб ташлашим лозим эди. Ҳаммаси муваффақиятли ўтди. Бунда беморлар врачларнинг, айниқса жарроҳларнинг ишини урушда ўз кўзи билан кўрган собиқ фронтчиларнинг ўзини тутиши катта аҳамиятга эга бўлди. Бироқ айрим клиникаларда барибир ёқимсиз хуружлар рўй берди: бир қанча врачлар калтакланди.

Икки кундан кейин менга КПСС Марказий Қўмитасидан қўнғироқ қилишди. У ерга бундан уч йил муқаддам қизилўнгач ва ошқозон раки муносабати билан мен операция қилган (муваффақиятли чиққан) москвалик ишчи Ч. дан хат келибди. Ч. ёзган эди: «...чамаси, профессор Петровский ҳам зараркунанда — у операция пайтида терим остига қандайдир ўсимта тикиб юборган». Мактуб мутлақо ножиддий эди, аммо мен орани очди қилиб олиш учун беморни қидириб топдим.

У қаршимда бошини эгиб, маъюс ўтирарди. Тушундимки, Ч.нинг ўзи ҳам ҳаётини сақлаб қолганлигимни ҳеч бир муболағасиз яхши биларди. Мен унга қилган операция ўша йилларда жаҳонда бажарилган энг мураккаб операцияларнинг бири эди. Қизилўнгач жарроҳлиги энди-энди бошланаётган эди.

Мен беморни обдан текширдим. Таҳлиллар билан танишдим. Ўзим кутганимдек, ҳаммаси кўнгилдагидек эди. Фақат чок йўллари кесишган жойда ва суяклари нотўғри битган қовурға тоғайида бироз зичлашиб қолган чандиқ кўзга ташланарди. Мен буни йўқотиш учун кичик операция таклиф қилдим.

Эртаси куни эрталаб Ч. хонамга кўз ости кўкарган ҳолда кириб келди. Маълум бўлишича, мактуб овозаси беморлар қулоғига ҳам чалинибди ва (чамаси ҳақлигини исботлашнинг бошқа йўлини тополмайми) палатадошларидан бири мушт туширибди.

Ч. кўзлари жиққа ёшга тўлиб, ким унга бу хатни ёзишга ундаганини айтиб, кечиришимни илтимос қилди. Дарҳол кечирим сўрамоқчи бўлганини, лекин уялганини, палатадошларидан эса хафа эмаслигини, улар тўғри қилишганини сўзлади.

Кунлар ўтди. Тўсатдан мени КПСС Марказий Қўмитасига чақиришди. Мен зудлик билан фирқа комиссияси таркибида Рязанга боришим зарур экан. Рязань вилояти фирқа қўмитасининг котиби Ларионов КПСС МҚга қўнғироқ қилиб, Рязань жарроҳларининг жиноятларини таҳлил қилиш учун комиссия юборишни сўрабди.

Гарчанд комиссиямиз қаторида врачларга қўйилган айблар инкор этилган бўлса-да, уларни бизнинг ёнбосишимиз ёки адолат тантанаси эмас, балки Сталиннинг ўлими сақлаб қолди.

— Менимча, «халқлар доҳийси» шахси бошқалардан тубдан ажралиб туради. Сўнгги вақтларда Сталиннинг нуқсонлари — паст бўйли эканлиги, қўлининг туғма мажруҳлиги, болалик ва ўсмирлик йилларида ранжиб қолганлиги ва бошқа нарсалар ҳақида кўп ёзишяпти. У ҳокимиятга зўр қийинчилик билан эришган, муттасил равишда ўзини кўкларга кўтариб мақташларига чанқоқ бўлган қаҳри қаттиқ, ҳокимиятпараст одам эди...

— Ҳар қандай бошлиқ ҳокимиятпарастдир. Мамлакатимизнинг барча раҳбарлари ҳамду-санога мойил эдилар. Ҳокимият алдамчидир.

Хрушчевни олиб кўринг. Ақлли, соғлом фикрловчи бу одам мамлакат учун кўп яхши ишлар қилди ва у менга жуда ёқади. Бироқ ўн йил давом этган амалда чексиз ҳокимият таъсирида феъл-атвори ва ўзини тутиши кескин ўзгариб кетди: у ўзининг мутлақо янглишмаслигига ишониб қолди, ўзи яхши тушунмайдиган соҳаларга ҳам аралашишни одат қилиб олди. Унинг таваккалчилиги ҳаммани безор қилди.

Хрушчев илгарилари ҳам салга тутоқиб кетадиган, олдиндан айтиш қийин бўлган феъл-атворга эга эди. Атрофдагиларнинг ортиқча мақтови таъсирида (кейинчалик худди шу мақтаган одамлар уни ҳокимиятдан четлатишди) амалда бошқариб бўлмайдиган ҳолга келди.

Эсимда, аллақандай тантана муносабати билан мен Кремлдаги Съездлар саройида чиқишим лозим эди. Хирургия соҳасида эришилган ютуқлар, буйракни кўчириб ўтказиш бўйича муваффақиятлар тўғрисида ҳаяжонланиб сўзладим. Эҳтиёжларимиз ҳақида ҳам гапирдим.

(Давоми бор).

МАРАДОНА: «МЕНГА ЭРКИНЛИК БЕРИНГ»

Машҳур футбол юлдузи Диего Марадона «Наполи» командасидан кетиш ниятида. У бундан кейинги фаолиятини Японияда ўтказиш ниятида, деб хабар беради Рейтер агентлиги.

«Шунча йил Италия футбол чемпионатида ўйнашнинг ўзи бўлмайди. Франция ёки Японияда ўйнайманми, бунинг менга фарқи йўқ. Фақат чемпионат осойиштароқ ўтса бўлгани. Ёшим ҳам 30 дан ошяпти, олдингидай маҳоратим ҳам, ғайратим ҳам йўқ. Кетишга келсак у бугун бўлмаса барибир қачонлардир бўлиши керак-ку» дейди футболчи.

Марадонанинг «Наполи» командаси билан тузган шартномаси аслида 1993 йилда тугайди. Лекин унинг бу командада ўйнашга сира иштиёқи йўқ. Бир неча бор клуб президенти Коррадо Ферлайнога футболчи шартномани бекор қилиш ҳақида мурожаат қилди. Лекин президент ҳар гал Марадонанинг таклифини рад этган. Ўтган мавсумда у атайлаб таътилдан бир ой кечикиб келди. Машғулотларга қатнашмай, майдонга тушишдан бош тортди. Лекин...

«Мен жисмонан ва руҳан чарчадим. Бу йилги жаҳон чемпионати ҳар қачонгидан ҳам қийин бўлди. Ферлайнога мен ўзимга аванс сифатида тўланган ҳамма пулларни қайтаришга розиман. Фақат у менга эркинлик берса бўлгани» дейди Марадона.

ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ. Янгибозор ноҳиясидаги «Ленинизм» жамоа хўжалиги комсомол-ёшлари ўз хўжаликлари тарихидан ҳикоя қилувчи бой ашёлар, ҳужжатлар тўпладилар. Бу ашёлар, ҳужжатлар ёшлар ташаббуси билан очилган музейда намойиш этилмоқда. Унда 500 дан зиёд экспонатлар жой олган. Музейнинг алоҳида бўлими меҳнат фахрийларига бағишланади.

СУРАТДА: жамоа хўжалиги музейи залларида.

К. ОТАЕВ сурати (ЎзТАГ).

АЁЛ БАХТИ НИМАДА?

Рости, замонамиз аёллари тўғрисида мушоҳада юритиш азоб. Баъзан ўйлаб қоламан. Мабодо Машраб бизнинг давримизда яшаган бўлса, нималар ҳақда ёзган бўларди. Ер, муҳаббат ҳақида девонавор ғазаллар айта олармиди?

Қаттиқ, жуда қаттиқ оғриқ беради бу савол. Инқилобгача ўзбек аёли ҳуқуқсиз, онгсиз, билимсиз, хўрликда яшаган, дейишди — ишондик. Чиркин тузумга қарши исёнлар қилиб туришган дейишди — ишондиқ. Биз ишонавердик. Инкор этишни билмасдик. Мантиқ қани деб сўрашни билмасдик. Хорни бузма, қўшиқ айтавер, йўқса... Агар ўзбек аёли билимсиз бўлса, Нодирабегим, Увайсийлар ўзбек аёли эмасмиди?

Агар ўзбек аёли чиркин тузумга қарши исён қилиб туришган бўлса, демак улар ҳар ҳолда онгли эканда. Бундан ташқари ҳаёт қийинчиликларидан тўйиб ўзини осган, заҳар ичган ёҳуд ўзига ўт қўйган аёл фожиасини тузумга қарши исён деб баҳоласак, бизнинг давримизда бу борада «рекорд натижалар» қайд этилди-ку?!

Буларнинг барчасидан кўзланган мақсад битта — ўтмишдан тониш эди. Манқуртликнинг асосий белгиси эса ўтмишни унутишдир. Яна бир чигаллик: Нодирабегимлар қанчалик зукко ва ҳаётлари қарама-қаршиликларга, фожиаларга тўла бўлмасин, уларни тузумга қарши, Исломга қарши «оёқлантиришга» ҳаққимиз йўқ. Улар энг аввало Ислом аёллари эканини унутмаслигимиз керак. Демак барчаси аён. Бахтсизлик ўтмиш аёли учун типик ҳодиса эмас. Давримиз аёли учунчи? Умуман аёл бахти дегани нима?

Тонг саҳардан шом қоронғусигача далада «жавлон уриш», эркаклар билан елкадош бўлиб дастгоҳларда ишлаш аёллик бахтига кирадими? Биз уларни «дала маликалари», «донгдор қурувчилар», «оқ олтин» бунёдкорлари», «илғор дастгоҳчилар» деб алқадик. Буюк кўрсаткичларимизни бутун дунёга ёйдик. Бугун эса қозоқ шоираси Хонбиби Есенқораеванинг дардли мисраларини юрак оғриқлари билан ўқияпмиз:

Мол ҳайдадим, темир миндим —
шох чиқмади,
Аёллик бор назокатим кемирди ғам...

Ҳассос шоирамиз Мақсуда Эргашева жўмард ва мард эркакларга қарата ёниб мурожаат қилди: «...бизга аёллик бахтини, бекалик салтанатини қайтаришга ёрдам беринг. Зеро, аёлнинг бахти — АЁЛ БЎЛМОҚДИР». Бу аёл бахти ҳақидаги одилона фикр.

Қўҳна Туроннинг мард эркаклари юрагида ғурур ва жасорат ўтлари ўчмаганлигига негадир ишонгиси келади кишининг. Улар бугун-эрта аёллик бахтини англаб етадилар ва аёлларини бахт бўсағаларига бошлайдилар. Чунки уларнинг Бобур каби ота-боболари ҳам аёлларини бошига кўтарган.

Биз аёлларимизни далага ҳайдаб оғир гуноҳ қилдик. Улар билан бирга хонадонларимиздан Инсоф, Диёнат, Имон, Ор-номус, Ҳаё ва Иффатни ҳам қўшиб ҳайдадик. Бугун гуноҳларимизни ювиш вақти етди. Аёлларимизни уйга қайтарайлик. Бекалик салтанатига ўтирсин улар. Маликасиз салтанат қузғунлар маконига айланади.

Бахтиёр БУКАЕВ,
Бухоро вилояти.

ОМИЛКОРЛИК САМАРАЛАРИ

Т. Содиқов номли Тошкент шаҳар маданият уйининг жамоаси ижодий ва ижтимоий жамғарма тузишга қарор қилди. Ҳозирнинг ўзида жамғарма ҳисобида 120 минг сўмдан кўп пул бор. Бу пулларни маданият уйи концертлар ўтказиб, театрлашган томошалар, аҳолига пулли хизмат кўрсатиб, ишлаб топган. Маданият муассасаси хўжалик юритишнинг янги шароитига ўтганидан сўнг жамғармани ташкил этиш имконияти туғилди.

Жамғарма маблағлари маданият уйи ходимларини даволашга, уларнинг дам олишини уюштиришга, ижодий хизмат сафарларига, биноларни тўла-тўкис таъмирлашга, муваффақиятли ишлаганлиги учун мукофотлар беришга сарфланмоқда. Янги йилда эса маданият уйи йигирма беш йиллик тарихида биринчи марта ўзининг барча ходимларига бир ойлик маош миқдорида мукофот тўлаш ниятидадир.

ТВ

30 НОЯБРЬ — ЖУМА

● ЎзТВ I

11.25 Кўрсатувлар тартиби. 11.30 «Боболардан қолган бу наво...» Фильм-концерт. 12.00 Такрорий фильмлар экрани. «Олтинга тенг». Бадиий фильм.

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби. 18.05 Янгиликлар. 18.10 «Чипнинг саргузаштлари». Мультфильм. 18.20 «Нима учун қиш бўлади?». Болалар учун фильм-концерт. («Ўзбектелефильм»). 18.50 Бадминтон. Жумҳурият чемпионати. 19.15 Долзарб мавзу. 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.45 «Оламга саёҳат». Кинокўрсатув. 20.30 «Ахборот». 20.50 Жумҳурият Ленин комсомоли мукофотининг совриндорлари — Маҳмуд Азимов, Муҳаммад Юсуф. 21.30 Москва. «Вақт». 22.00 Ўзбекистон Ленин комсомоли съезди кундалиги. 22.20 «Жавоҳирлар маликасига ҳужум». Бадиий фильм (Рига киностудияси). 23.50 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

19.00 Кўрсатувлар тартиби. 19.05 «Бу оқшомда» (рус тилида). 20.00 «Пульс». Информацион кўрсатув (рус тилида). 20.10 «Бу оқшомда» кўрсатувининг давоми.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Вақт». 22.00 «Гаржинаи Хатлон» ашула ва рақс дастасининг концерти. 23.00 «Аэлита, эркакларга хиралик қилма». Бадиий фильм (рус тилида).

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.00 «Омадсиз». Мультфильм. 9.10 «Клим Самгиннинг ҳаёти». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 14-серия. 10.15 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 11.00 «Мусиқа эфирда». 13.00 «Вақт». 13.40 «Лабини қимирлатмасдан гапира оладиган одам». Ҳужжатли фильм премьераси («ЦСДФ»). Оригинал жанрда ижод қиладиган эстрада артисти Р. Виноградова ҳақида. 13.55 Хоккей. ССЖИ чемпионати. «Динамо» (Москва) — МАСК. 2 ва 3-даврлар.

* * *

16.20 Тинч океани қирғоқларининг экологик муаммолари ҳақида телевизион ҳужжатли фильм. 16.50. Тверь ҳаваскорлик академик хорлари I фестивали қатнашчилари ҳақида концерт-очерк. 17.10 «ТелеЭКО» жаридаси. 17.40 «Рок — сабоқ». Ўсмирлар учун мусиқий программа. 18.25 Сиёсий мулоқотлар. «Галерея». 19.25 «Клим Самгиннинг ҳаёти». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 14-серия. 20.30 «ВИД» таништиради: «500 программаси», «Мўъжизалар майдони» капитал шоуси. 21.30 «Вақт». 22.00 Коллаж. 22.05 Ички Ишлар вазирлигининг маълумотларига кўра. 22.20 «Бу бўлган... бўлганди...» («Йил қўшиғи» фестивали саҳифаларида). 22.40 «ВИД» таништиради: «Взгляд», «Веди», «Синематограф», «Эм ти ви». Танаффус пайтида (00.20) — «ТСН».

Жумҳуриятимиз пойтахтида Италиянинг ла «Муфрина» фольклор дастаси меҳмон бўлиб турибди. Унинг репертуари италия халқининг бой санъати билан танишиш имконини беради.

Шу йилнинг август ойида «Ором» халқ рақс дастаси Италияда сафарда бўлган эди. Ла «Муфрина» дастасининг ўзбек диёрига ташриф буюришдан муддаоси ўрнатилган ана шу маданий алоқаларни мустаҳкамлашдан иборат.

СУРАТЛАРДА: «Ором» халқ рақс дастаси аъзолари меҳмонларга ўз рақсларидан бирини ҳадя этишмоқда. Ўнгдаги суратда эса Ўзбекистон ССЖ халқ артисти Малика Аҳмедова италиялик меҳмон Серж Орланди билан мулоқотда.

А. РИСҚИЕВ сурати. (ЎзТАГ).

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

ЁШ ЛЕНИНЧИ
«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издаётся на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ

ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58.
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65.
ИНДЕКС: 64607.
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Д. — 28624.